

รายงาน

โครงการฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อชีวิตและลุ่มน้ำลำปะทาว

จังหวัดชัยภูมิ

ฉบับเล่มที่

๑. มีสัตว์เล็ก น้อยกว่า ๑ ในธรรมชาติเพื่อลำปะทาว (สถานแสดง) ๒. ชุมชนเกษตร ฟื้นฟูชีวิตลำปะทาว เพื่อชีวิต " มบ.๕๐๐ " และ " มบ.๑๕ " ที่สมบูรณ์ (๕๕๐๐ - โกลด์เบียร์)

จัดทำโดย

คณะทำงานโครงการธรรมชาติเพื่อชีวิตและธรรมชาติลุ่มน้ำลำปะทาว

ชมรมเด็กรักนก

กลุ่มเครือข่ายเกษตรธรรมชาติเทือกเขาภูแลนคา

สนับสนุนโดย

สำนักงานความร่วมมือทางด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

ประเทศเดนมาร์ก (DANCED)

โครงการนักสืบสายน้ำ มูลนิธิโลกสีเขียว

คำนำ

โครงการฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อชีวิตและลุ่มน้ำลำปะทาว ครั้งที่ 2 ได้จัดขึ้นเพื่อเป็นการประสานความร่วมมือในการรณรงค์อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำลำปะทาว เป็นการแสวงหาแนวทางเลือกในการดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โครงการครั้งนี้ได้จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 11-17 พฤศจิกายน 2543 โดยได้นำกิจกรรมเดินธรรมยาตรา เพื่อจาริกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ บนเทือกเขาภูแล่น จำนวน 34 หมู่บ้าน 5 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอภูเขียว และอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พร้อมทั้งได้นำกิจกรรมการประเมินตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เล็กน้ำจืด "นักสืบสายน้ำ" ได้มีการประชุมกลุ่มชาวบ้าน เพื่อสอบถามสภาพปัญหาในชุมชน และการทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบัน

สำหรับการจัดทำรายงานฉบับนี้ ได้นำข้อเสนอของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาประกอบกับการวางแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป อนึ่ง โครงการฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อชีวิตและลุ่มน้ำลำปะทาว ขอขอบคุณชาวบ้านทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมครั้งนี้ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านตาตรินทอง โรงเรียนบ้านท่าทางเกวียน เจ้าหน้าที่มูลนิธิโลกสีเขียว มูลนิธิโกมลคีมทองที่ช่วยจัดพิมพ์แผ่นพับโครงการ คุณฉัตรชัย ไรจน์เรืองโรและทีมงานวิถิไทในการร่วมผลักดันแนวทางเลือกให้กับกลุ่มชาวบ้านด้วยการจัดทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน โรงงานน้ำตาลมิตรผลที่ร่วมบริจาคกากน้ำตาลโมลาส และผู้ซึ่งเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยผลักดันให้การดำเนินงานครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยดีทุกประการ

โครงการฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อชีวิตและลุ่มน้ำลำปะทาว จังหวัดชัยภูมิ

1 เมษายน 2545

โครงการฟื้นฟูธรรมชาติ เพื่อชีวิตและลุ่มน้ำลำปะทาว (ธรรมชาติเรา ครั้งที่ 2)

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์ทางด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ กำลังประสบกับปัญหาการถูกรบกวนและทำลายอย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ อากาศ ดินแผ่นดิน ฯลฯ จนมีสภาพเสื่อมโทรมก่อให้เกิดมลภาวะและผลกระทบต่อนมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านปัจจัยสี่ แม้จะมีการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้และตื่นตัวในปัญหา แต่ทว่าสภาพปัญหาดังกล่าว กลับมิได้มีการลดน้อยลงแต่อย่างใด สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ประชาชนไม่ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั่นคือ มีทัศนคติที่ผิดพลาดในการมองธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้แยกต่างหากจากชีวิตของตนเอง มีพฤติกรรมเคยชินในความต้องการบริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ไร้ขอบเขตและไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้วิธีการแก้ไขพื้นฐานประการแรก คือ การให้ข้อมูลในการรับรู้และการศึกษาเรียนรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติการมองโลกอย่างสอดคล้องประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ ภายใต้กิจกรรมที่ให้นมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลและยั่งยืนสืบไป

ความเป็นมาของโครงการ

ในปัจจุบันบริเวณเทือกเขาภูแล่นคากำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที อาทิ การตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาไฟป่า การชะล้างทำลายหน้าดิน ความตื้นเขินของลำน้ำ และล่าสุดก็คือการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดมลภาวะทางน้ำแล้ว ยังเป็นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บตามมา แม้ว่ามีสาเหตุหลายประการที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว เช่น การเพิ่มประชากร ความจำกัดของทรัพยากร และความยากจน ฯลฯ แต่สาเหตุพื้นฐานนั้นอยู่ที่การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมไปถึงจิตสำนึกที่ขาดธรรม ทำให้สนใจแต่ประโยชน์เฉพาะหน้า และมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนจนลืมถึงประโยชน์ส่วนรวม ทัศนคติดังกล่าวยังนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีก อาทิ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาบ้า เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้คณะสงฆ์วัดภูเขาทองและวัดต่าง ๆ บนเทือกเขาภูแล่นคา พร้อมกับผู้นำชาวบ้านที่ห่วงใยในปัญหาดังกล่าวจึงดำริที่จะจัดโครงการธรรมชาติเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ลุ่มน้ำลำปะทาว ครั้งที่ 1 ขึ้น ในระหว่างวันที่ 11-17 ธันวาคม 2543 โดยจะให้มีการจาริกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ริมลำลำปะทาว ตั้งแต่บ้านศาลรินทอง อ.ภูเขียว ไปจนถึงบ้านห้วยหมากแดง อ.เมือง และสิ้นสุดที่บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ โดยได้ตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เล็กน้ำจืดตามลำห้วย ในกิจกรรมนันทนาการของมูลนิธิโลกสีเขียว และได้มีการเทศนาแนะนำชาวบ้านให้เห็นคุณค่าและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันรักษาป่าและลำปะทาว ขณะเดียวกันก็อบรมชาวบ้านให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และมีธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยว รู้จักประหยัดอดออมและพึงพอใจในชีวิตที่เรียบง่าย อันจะเป็นพื้นฐานสำหรับเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำริเริ่มเป็นแบบอย่าง

ดังนั้น ในปี 2544 ทางคณะทำงานธรรมชาติฯ จึงได้จัดโครงการธรรมชาติเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ถ่มน้ำล้าปะทาว ครั้งที่ 2 ในวันที่ 19-26 ธันวาคม 2544 โดยสรุปประสานกับทุกฝ่าย พร้อมทั้งได้จัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในกิจกรรมนักสืบสายน้ำ ให้กับครูและเด็กนักเรียนในเขตจังหวัดชัยภูมิ การศึกษาและสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่ ผลกระทบ ปัญหา อีกทั้งการนำเสนอเผยแพร่กิจกรรมด้วยการเดินทางธรรมชาติเพื่อเดินรณรงค์-เผยแพร่เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในพื้นที่ การนำเสนอข้อมูลถ่มน้ำล้าปะทาวปี 2543 - 2544 และกระตุ้นจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์ถ่มน้ำล้าปะทาว ปี 2543-2544 ในสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสร้างเข้าใจถึงคุณค่าความสำคัญ พร้อมรณรงค์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในเขตถ่มน้ำล้าปะทาวคอนบน
2. เพื่อเปิดเวทีในการนำเสนอสภาพปัญหาผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติของป่าไม้ สัตว์ป่า สัตว์ป่า สัตว์ป่า คำนวณ ค่าธรรมเนียม-สารเคมี ยาเสพติด(ยาบ้า) ความขัดแย้งความรุนแรงของสังคม สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นบนเทือกเขาภูแล่นคาในปัจจุบัน
3. เพื่อการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการหาแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น บนเทือกเขาภูแล่นคา พื้นที่ต้นน้ำเขตกั้นพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มเป้าหมาย

 ชาวบ้านและผู้นำชุมชน	จำนวน 40 หมู่บ้าน
 พระภิกษุสงฆ์	จำนวน 30 รูป
 คณะครู-นักเรียน และกลุ่มเยาวชน ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	จำนวน 30 โรงเรียน
 สมาชิก-คณะกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 5 ตำบล
 เจ้าหน้าที่หน่วยงานสาธารณสุข	จำนวน 5 ตำบล
 องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่และนักวิชาการ	
 กลุ่มคนที่สนใจทั่วไป	

กิจกรรม

1. ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนและการติดต่อประสานงานในพื้นที่

เป้าหมาย

☛ เพื่อนำเสนอรายงานสรุปผลกิจกรรมธรรมชาติ ครั้งที่ 1 เมื่อ ปี 2543 ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลและสถานการณ์ผลกระทบ สภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นของต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำลำปะทาว ให้กับชาวบ้าน เด็ก เยาวชน และผู้ใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่กลุ่มน้ำลำปะทาว ได้ตระหนักต่อคุณค่าความสำคัญของแหล่งน้ำ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ป่าต้นน้ำลำปะทาว

ข้อมูลพื้นที่และชุมชน

เทือกเขาภูโค้งหรือภูแลนคา เป็นเทือกเขาขนาดใหญ่ที่ส่วนหนึ่งของแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ ครอบคลุมในเขตอำเภอแก่งคร้อ อำเภอภูเขียว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดงและอำเภอเมือง ติดต่อกับบ่อแนวเขตอุทยานแห่งชาติภูแลนคาและอุทยานแห่งชาติตาไผ่ อันมีน้ำตกตาไผ่ที่สวยงามและเป็นแหล่งน้ำสายสำคัญของคนชัยภูมิ เทือกเขาแห่งนี้มีลักษณะลาดชันสลับกับเนินเขา ซึ่งในปีพ.ศ.2492 บริเวณผืนป่าแห่งนี้ได้ถูกกำหนดเป็นพื้นที่สัมปทานของบริษัทชัยภูมิค้าไม้ จำกัด ปัจจุบันมีชุมชนน้อยใหญ่ได้อาศัยอยู่บนภูเทือกเขาแห่งนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เคยได้รับจ้างกับบริษัทสัมปทาน เมื่อปี 2514 ได้เข้าหักร้างถางพงและแผ่ป่าเพื่อจับจองพื้นที่ทำกิน พร้อมทั้งมีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนขึ้น จำนวน 40 หมู่บ้าน 5 ตำบล สำนักสงฆ์และวัด จำนวน 31 วัด โรงเรียน 19 โรงเรียน

ปัจจุบันยังคงหลงเหลือบริเวณพื้นที่ป่าเป็นหย่อม และตามบริเวณรอบ ๆ เทือกเขาซึ่งเป็นหน้าผาสูงชัน มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณผสมป่าเต็งรัง นอกจากนั้นบนเทือกเขายังมีป่าดิบที่มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งหลงเหลือจากการต่อสู้ของชาวบ้านและกลุ่มพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ผืนป่าให้คงไว้ คือ บริเวณป่าภูหลงอยู่ในเขตท้องที่อำเภอภูเขียว มีเนื้อที่กว่า 3,500 ไร่ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำปะทาว ปัจจุบันมีวัดป่ามหาวันและชาวบ้านตาดรินทองร่วมกันดูแล ป่าภูกลาง อยู่ในเขตท้องที่บ้านท่าทางเกวียน ตำบลท่ามะไฟหวานมีเนื้อที่กว่า 1,000 ไร่ โดยมีชาวบ้านท่าทางเกวียนและบ้านท่าเว่อร่วมกันดูแล และวัดป่าสุคะโต มีเนื้อที่ประมาณ 500 ไร่ และป่าภูคี ซึ่งเป็นป่าดิบเขา มีเนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ โดยมีโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย(ปตท) ดูแลรับผิดชอบตั้งแต่ปี 2537

แต่ก็ยังคงประสบกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์-ตัดไม้ใหญ่อยู่เรื่อย ๆ โดยชาวบ้านรอบ ๆ พื้นที่ และชาวบ้านในเขตพื้นที่ราบจะใกล้ ๆ ตื่นเขา โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบพืชไร่หรือปลูกพืชเศรษฐกิจ(ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส ฯลฯ) ซึ่งจะต้องมีการไถพรวนพื้นที่เพื่อเพาะปลูก และมีการจุดไฟเผาไร่หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตทุกปีของชาวบ้าน แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดเขาสูงชัน จึงเกิดการชะล้างหน้าดินสูงและสภาพปัญหาไฟไหม้ป่าทุกปี ก่อผลกระทบทางด้านความแห้งแล้งตามมา

รูปแบบเนื้อหา

๖ มีการจัดประชุมคณะกรรมการผู้ดำเนินงานโครงการและผู้นำชุมชน เพื่อประเมินผลกิจกรรมและวางแผนงานในการดำเนินงานโครงการ (รวมยวดยาครั้งที่ 2) ปี 2544 จำนวน 3 ครั้ง

- เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2544 ณ วัดป่ามหาวัน(ภูหลง) มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 8 คน ประชุมเกี่ยวกับสรุปผลการดำเนินงานรวมยวดยา ครั้งที่ 1 กำหนดทิศทางและรูปแบบแผนงานดำเนินงานและการจัดหางบประมาณในการสนับสนุน
- เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2544 ณ วัดป่าตุ้มโคเต บ้านใหม่ไทยเจริญ อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ มีผู้เข้าร่วมประชุม 12 คน เพื่อชี้แจงให้กับผู้นำชุมชนและพระที่อยู่ในพื้นที่ได้รับทราบกิจกรรม
- เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2544 ณ ชมรมเด็กรักนก ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ มีผู้เข้าร่วม 14 คน เพื่อรายงานผลความคืบหน้าของงานติดตามต่อประสานงานในพื้นที่ ดำเนินการกิจกรรม เส้นทาง และจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๗ ยื่นหนังสือโครงการเพื่อเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นคณะกรรมการจัดงาน ในเขตพื้นที่เป้าหมาย ในช่วงระหว่างวันที่ 20-31 ตุลาคม 2544

- ให้กับชาวบ้านและผู้นำชุมชน จำนวน 40 หมู่บ้าน
- ให้กับวัดบนเทือกเขาภูแล่นคา จำนวน 31 วัด
- คณะครู-นักเรียน และกลุ่มเยาวชน ในพื้นที่บนเทือกเขาภูแล่นคา จำนวน 19 โรงเรียน
- สมาชิก-คณะกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 ตำบล
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานสาธารณสุข จำนวน 5 ตำบล

- ส่วนราชการ ในเขตพื้นที่อำเภอแก้งคร้อและเขตจังหวัดชัยภูมิ ถึง

ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ และนายกเทศมนตรี

สถานีตำรวจภูธรจังหวัดชัยภูมิ และสถานีตำรวจภูธรอำเภอแก้งคร้อ

สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแก้งคร้อ

โรงพยาบาลชัยภูมิและโรงพยาบาลอำเภอแก้งคร้อ

อุทยานแห่งชาติโคโคโน

หน่วยจัดการต้นน้ำป่าปะเทาว

๘) สํารวจเส้นทางและพื้นที่

- กำหนดเส้นทางเดินเท้าในกิจกรรมเดินธรรมชาติ 19-26 ธันวาคม 2544 ซึ่งเป็นทางถนนรูก
ริง ระยะทางจากวัดป่ามหาวัน(ภูหลวง) ผ่านทางบ้านลาดผีกหนาม ถึง บ้านหินหนับ ประมาณ
50 กิโลเมตร และเป็นถนนลาดยางระยะทางจากบ้านหินหนับ ถึงวัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟ
หวาน ประมาณ 37 กิโลเมตร
- พุทธศุภเกี่ยวกับสถานการณ์ของชุมชนในเส้นทางที่ต้องผ่าน จำนวน 31 หมู่บ้าน

งบประมาณค่าใช้จ่ายในกิจกรรม

● ค่าอาหารในการประชุม 3 ครั้ง	จำนวน	3,000 บาท
● ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน	จำนวน	502 บาท
● ค่าอาหารและเบี้ยเลี้ยงในการติดต่อประสานงาน	จำนวน	2,500 บาท
● ค่าน้ำมันรถ 200 บาทต่อวัน	จำนวน	2,000 บาท
● ค่าเช่าเหมารถ จำนวน 10 วัน	จำนวน	3,000 บาท
● ค่าถ่ายเอกสาร	จำนวน	2,505 บาท
● ค่าจัดตั้งเอกสาร-ธรรมเนียม	จำนวน	1,020 บาท
● ค่าจัดซื้อวีดีโอ SONY 1 เครื่องพร้อมอุปกรณ์	จำนวน	32,565 บาท

2. ประชาสัมพันธ์

เป้าหมาย

- ☞ เพื่อนำเสนอรายงานสรุปผลกิจกรรมชมรมชาครา ครั้งที่ 1 เมื่อ ปี 2543 ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลและสถานการณ์ผลกระทบ สภาพของปัญหาที่เกี่ยวข้องต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำลำปะทาว ให้กับชาวบ้าน เด็ก เยาวชน และผู้ใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่กลุ่มน้ำลำปะทาวได้ตระหนักต่อคุณค่าความสำคัญของแหล่งน้ำ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ป่าต้นน้ำลำปะทาว

รูปแบบเนื้อหา

- ๘ การจัดทำบอร์ดนิทรรศการ จำนวน 12 บอร์ด เกี่ยวกับกิจกรรมชมรมชาคราปี 2543 กิจกรรมนักสืบสายน้ำ นายแสง สูงคำ และการทำน้ำหมักชีวภาพพร้อมกับเทคนิควิธีการทำ
- ๘ การจัดทำสไลด์มัลติมีเดีย จำนวน สไลด์ 80 ภาพ ความยาว 35 นาที เป็นเรื่องราวเทือกเขาภูแดนตาในอดีต และสถานการณ์ในปัจจุบัน และกิจกรรมโครงการชมรมชาคราเพื่อชีวิตและกลุ่มน้ำลำปะทาว
- ๘ การเขียนและติดป้ายคำขวัญชวนเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 21 ผืน
- ๘ การจัดทำแผนที่ เพื่อแสดงพื้นที่ป่าไม้และกลุ่มน้ำลำปะทาว พร้อมทั้งผลการประเมินคุณภาพน้ำลำปะทาว ปี 2543-44 โดยการวาดภาพจากแผนที่กรมทหาร 1:50000 ลงในผืนผ้าขึ้นสี ในมาตรา 1:25000
- ๘ การจัดชุดรณรงค์เคลื่อนที่ เพื่อนำเสนอโครงการและนำเสนอสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน จำนวน 14 ครั้ง ด้วยการเดินบอกเล่าตามบ้านและบันทึกผู้ร่วมสนทนาเพื่อนำไปจัดฉายในภาคค่ำ เป็นการสร้างความไว้วางใจของชาวบ้าน สำหรับภาคค่ำจัดฉายวีดิโอสารคดีช้าง สไลด์มัลติมีเดียชมรมชาคราปี 2544 โดยจะมีพระซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาได้พูดคุยทำความเข้าใจกับชาวบ้านและเชิญชวนร่วมทำบุญแบบใหม่ด้วยการเดินรณรงค์เพื่อฟื้นฟูชีวิตกลุ่มน้ำลำปะทาว โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 16:00-21:00 น.

- บ้านห้วยหมากแดง ค.ท่าหินโงม เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2544 ที่ทำการบ้านถ้ำนันทน์ มีผู้เข้าร่วมประมาณ 35 คน
- บ้านหินหนับ ค.ท่าหินโงม เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ที่ทำการบ้านผู้ใหญ่บ้าน มีผู้เข้าร่วมประมาณ 60 คน
- ห้วยทรายทอง ค.เก่าคำดี เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2544 ที่วัด มีผู้เข้าร่วมประมาณ 70 คน
- บ้านท่าหินโงม ค.ท่าหินโงม เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 ที่ทำการบ้านผู้ใหญ่บ้าน มีผู้เข้าร่วมประมาณ 30 คน
- บ้านห้วยคักหนาม เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 ที่วัดบ้านห้วยคักหนาม

- มีผู้เข้าร่วมประมาณ 80 คน
- บ้านดั่งวังสามคน เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2544 ที่ทำการบ้านผู้ใหญ่น้ำ
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 85 คน
- บ้านลาดคักหนาม เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 ที่วัดลาดคักหนาม
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 60 คน
- บ้านท่าลอก เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2544 ที่ศาลากลางหมู่บ้าน
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 65 คน
- บ้านพาพินทอง เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2544 ที่ศาลากลางหมู่บ้าน
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 25 คน
- บ้านท่าเวโน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2544 ที่วัดท่าเวโน
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 20 คน
- บ้านท่าทางเกวียน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2544 ที่ศาลากลางหมู่บ้าน
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 80 คน
- บ้านใหม่ไทยเจริญ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ที่วัดป่าสุคะโต
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 20 คน
- บ้านฮางสา เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2544 ที่ทำการบ้านผู้ใหญ่น้ำ
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 65 คน
- บ้านหนองแวง เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2544 ที่วัดบ้านหนองแวง
มีผู้เข้าร่วมประมาณ 45 คน

๘ การเขียนป้ายคัดเอาต์เพื่อคัดตั้งประชาสัมพันธ์โครงการ จำนวน 2 จุด คือ ทางขึ้นเขาภูแล่นลำทางด้านฮาง
แก้งคร้อ และทางด้านอุทยานแห่งชาติผาแดง

งบประมาณค่าใช้จ่ายในกิจกรรม

• ค่าอาหารและเบียร์เลี้ยง จำนวน 14 ครั้ง	จำนวน	8,400 บาท
• ค่าจ้างเขียนป้าย-คัดตั้ง	จำนวน	1,500 บาท
• ค่าอาหารจัดทำป้าย	จำนวน	2,200 บาท
• ค่าน้ำมันรถ 200 บาทต่อวัน	จำนวน	2,800 บาท
• ค่าเช่าเหมารถ 500 บาทต่อวัน	จำนวน	7,000 บาท
• ค่าอุปกรณ์เครื่องมือ-ไม้-ผ้า	จำนวน	8,982 บาท
• ค่าจัดซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้า	จำนวน	1,244 บาท
• ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน-สี-ฟูลกัน	จำนวน	5,681 บาท
• ค่าจัดทำบด็อกสกรีน	จำนวน	1,500 บาท
• ค่าฟิล์ม-ล้างอัดรูป	จำนวน	3,464 บาท

3. การจัดฝึกอบรมการประเมินคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เลื้อนน้ำจืด ให้กับครูและนักเรียน

วัตถุประสงค์

- ☞ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมการประเมินตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เลื้อนน้ำจืด ให้กับกลุ่มครู-นักเรียน
- ☞ เพื่อการฝึกอบรมการใช้คู่มือและอุปกรณ์ในการจำแนกสัตว์เลื้อนน้ำจืด
- ☞ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพบทบาทของครู-เด็กนักเรียน ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ต่อไป
- ☞ เพื่อการสร้างโอกาสทางการศึกษา ในการนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสื่อการเรียนการสอนต่อไป
- ☞ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ บนเทือกเขาภูแล่นคา

รูปแบบเนื้อหา

๘ การประสานงานและประชุมกลุ่มครูเป้าหมายเพื่อรับทราบเป้าหมายของโครงการ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2544 ได้มีการประชุมพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำและสิ่งแวดล้อม โดยพระไพศาล วิสาโล ให้กับกลุ่มครูจำนวน 55 คน จาก 52 โรงเรียนในเขตจังหวัดชัยภูมิ ณ ศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมจังหวัดชัยภูมิ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ เป็นการร่วมแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการปรึกษาเกี่ยวกับการฝึกอบรมการประเมินคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เลื้อนน้ำจืด “นักสืบสาหร่าย” พร้อมทั้งการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับธรรมชาติและนักสืบสาหร่าย มีกลุ่มครูเสนอเข้าร่วมโครงการจำนวน 46 โรงเรียน

๘ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การประเมินคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เลื้อนน้ำจืด

- ครั้งที่ 1 ในระหว่างวันที่ 14-17 พฤศจิกายน 2544 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ และลงปฏิบัติในการสำรวจประเมินคุณภาพน้ำที่ลำห้วยผักหนาม หมู่บ้านลาดผักหนาม ต.ชัยสิทธิ์ อ.เกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นกลุ่มครูจำนวน 11 คน จาก 6 โรงเรียน พระสงฆ์ 1 รูป แม่ชี 1 รูป จากวัดป่ามหาวัน บ้านดาครินทอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน
- ครั้งที่ 2 ในระหว่างวันที่ 20-23 พฤศจิกายน 2544 วัดป่าสุคะโต บ้านใหม่ไทยเจริญ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ และการลงปฏิบัติศึกษาประเมินคุณภาพน้ำในลำน้ำลำปะทาว (น้ำคสาวแอะ) โรงเรียนบ้านกุดโง้งคงสวรรค์ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ มีกลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วม จำนวน 36 คน จาก 11 โรงเรียน

งบประมาณค่าใช้จ่ายในกิจกรรม

• ค่าอาหาร	จำนวน	17,708 บาท
• คอบนแทนวิทยากรและอาสาสมัคร	จำนวน	9,000 บาท
• ค่าน้ำมันรถ	จำนวน	2,430 บาท
• ค่าเช่าเหมารถ 500 บาทต่อวัน	จำนวน	3,000 บาท
• ค่าจัดซื้อคู่มือนักสืบสายน้ำ จำนวน 40 ชุด	จำนวน	12,000 บาท
• ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน-สี-พู่กัน	จำนวน	4,364 บาท
• ค่าฟิล์ม-ล้างอัดรูป	จำนวน	1,685 บาท
• ค่าจัดทำเอกสารและถ่ายเอกสาร	จำนวน	3,300 บาท
• ค่าโทรศัพท์	จำนวน	354 บาท
• ค่าติดต่อประสานงาน-ธรรมเนียมไปรษณีย์	จำนวน	445 บาท

รายชื่อผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 50 คน

ชื่อโรงเรียน	จำนวน	ชื่อ-นามสกุล	ระดับชั้น
1. โรงเรียนเพชรวิทยาคาร	6	นางสาวจุฬารัตน์ โคผดุง	ม.4
		นางสาวลายฝน ปากเมย	ม.4
		นางสาวเกษร มิ่งศิริ	ม.6
		นางสาววิภาพร บุญกุล	ม.4
		อาจารย์อังคณา ถองทอง	
		อาจารย์เครือวัลย์ เลี่ยมแหลม	
2. โรงเรียนภูพระวิทยาคม	4	ดช.สุภัทร ปานจัตุรัส	ม.3
		ดช.มานิตย์ กุศลคุ้ม	ม.3
		ดช.พิพัฒน์ ภิญญิตม	ม.3
		อาจารย์วรพันธ์ วันทะไชย	
3. โรงเรียนคอนสวรรค์วิทยา	3	นางสาวนนทลี คาคสนิท	ม.5
		นางสาวนิภาพร เคยชัยภูมิ	ม.5
		นางสาวเพลินพิศ เจริญภูมิ	ม.5

4. โรงเรียนสตรีชัยภูมิ	2	อาจารย์บงการ พงษ์ศรี	
		อาจารย์ณรงค์ พรสันเทียะ	
5. โรงเรียนจัตุรัสวิทยาคาร	5	นายสายชล ศรีศักดิ์นอก	ม.4
		นางสาวพัชรี ดีอุดม	ม.5
		เด็กหญิงอัจฉริยาภรณ์ รักตลาด	ม.3
		นายประเสริฐศักดิ์ ชาติรี	
		อาจารย์รณานฎ อินทรสมบัติ	
6. โรงเรียนหนองขามวิทยา	3	นายอำนาจ รินหนองทอน	ม.5
		นายวิโรจน์ สิทธิโคตร	ม.5
		นายชาติรี บุตตะเขียว	ม.5
7. โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล	7	นายทศพล เขิดชัยภูมิ	ม.4
		นางสาวปิยะนุช วิเชียรพันธุ์	ม.4
		นางสาวปาริชาติ ปลื้มแป้น	ม.4
		นางสาวศุภกานต์ อ่อนวัย	ม.4
		นายอรรถพล เรืองศรี	ม.4
		อาจารย์ชัยวัฒน์ จำนัง	
		อาจารย์นพรัตน์ ภาชา	
8. โรงเรียนบ้านลาดผักหนาม	3	ดร.บุญเสริม พุทธระสุ	ม.2
		ดร.ปริญญา เลขนอก	ป.5
		ดร.สมโชค เลขนอก	ม.2
9. โรงเรียนบ้านกุดไม้ังดงสวรรค์	5	เด็กหญิงสมหมาย หาญมะโน	ม.2
		เด็กหญิงศรีนวล เคนมา	ม.2
		เด็กหญิงสุพรรณิ เครือใจดี	ม.1
		เด็กหญิงรัตนดา ดวงโศคา	ม.1
		เด็กหญิงจำรอง ทองโคตร	ม.2

10.โรงเรียนบ้านห้วยผักหนาม	5	เด็กชายโกวิท มอญฤทธิ์	ป.4
		เด็กชายอดิศักดิ์ หนั่นถิ่น	ป.4
		เด็กชายสมศักดิ์ จอกศิริ	ป.4
		เด็กชายขจรศักดิ์ มาลี	ป.4
		อาจารย์วิรุฬห์ ขำวงนิลากร	
11.โรงเรียนห้วยดอนวิทยา	4	เด็กชายนิเวศ ม่วงเพชร	ม.1
		เด็กชายสุนทร ฤาชา	ม.1
		เด็กชายอลงกรณ์ ม่วงเพชร	ม.1
		อาจารย์สิทธิคาร รักษนะ	
12. เจ้าหน้าทีสาธารณสุขชุมชน จ.ชัยภูมิ	1	นายอนุรักษ์ พรหมถาวร	
13.ผู้สนใจทั่วไป	2	แม่ชีกุหลาบ วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	
		พระอิทธิ วโร วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	

4. การเดินเท้าธรรมาภิบาลเพื่อชีวิตและธรรมชาติลุ่มน้ำลำปะทาว

เป้าหมาย

เพื่อเผยแพร่สถานการณ์สิ่งแวดล้อมปัจจุบันและผลกระทบของเขตลุ่มน้ำลำปะทาว และประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร พระสงฆ์ และชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำลำปะทาว ในการกระตุ้นให้เกิดกระแสการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติบนเทือกเขาภูแล่นคา โดยได้ตระหนักต่อคุณค่าความสำคัญของลุ่มน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ป่าต้นน้ำลำปะทาว

“พระไพศาล วิสาโล กล่าว : ธรรมชาต เป็นความพยายามเชื่อมการปฏิบัติธรรม ผสมผสานเข้ากับสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติธรรมก่อนเดิน อีกทั้งการเดินธรรมชาตเพื่อธรรมะด้วยจิตที่ภาวนาอย่างสงบมีเมตตา พร้อมทั้งการเดินเพื่อธรรมชาติ”

ช่วงระยะเวลา

ช่วงการดำเนินกิจกรรม 7 วัน ในช่วงวันที่ 28 พฤศจิกายน ถึง 4 ธันวาคม 2544

รูปแบบ-เนื้อหากิจกรรม

- ศึกษา วิเคราะห์ผลกระทบของลุ่มน้ำลำปะทาวและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในกิจกรรมนักสืบสายน้ำ ด้วยการตรวจสอบคุณภาพน้ำจากการจำแนกตัวเด็กน้ำจืด จำนวน 6 จุด

จุดที่ 1 ได้สำรวจคุณภาพจุดต้นน้ำก่อนกิจกรรมเดินธรรมชาต เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2544 และ วันที่ 16 ธันวาคม 2544 ณ บริเวณวัดป่ามหาวัน(ภูหลวง) ผลการสำรวจคุณภาพน้ำดีค่อนไปทางดีมาก

จุดที่ 2 ที่ลำห้วยวังหิน ณ บ้านท่าเว่อใน เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2544 ผลสำรวจคุณภาพน้ำพอใช้ ก่อนข้างคิมิแนวโน้มที่จะแยในอนาคต

ค้นไม้ปัญหา หมู่บ้านท่าเว่อ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2544 ลำห้วยวังหิน

สาเหตุที่คิดว่าเป็นผลกระทบ.....

ทำไม

คุณภาพน้ำใกล้เสีย

เพราะว่า

ใช้สารเคมีมาก

ปริมาณน้ำน้อย (ช่วงฤดูแล้ง)

มาจากอะไร

ยาฆ่าหญ้า

ผงซักฟอก

ยาเบื่อปลา

ป่าถูกทำลาย

ลำน้ำตื้น(ตะกอน)

วิธีใด

ฉีด ล้างอุปกรณ์

ซักล้าง

เทลงไปในลำน้ำ

เผาป่า

ตัดไม้

ฝนการชะล้างหน้าดิน

จุดที่ 3 ลำห้วยลำปะทาว ณ บริเวณบ้านท่าทางเกวียน เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2544 และวันที่ 20 ธันวาคม 2544 ผลสำรวจคุณภาพน้ำเพื่อใช้ก่อนข้างไปในทางไม่มีดินมีแนวโน้มที่จะแอ่นในอนาคต ได้มีการนำผลสำรวจน้ำเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2543 มาเปรียบเทียบและพูดคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับการแก้ไขผลกระทบ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับลำน้ำลำปะทาวมากขึ้น แม้ชาวบ้านจะแก้ไขให้ลำน้ำดีขึ้นกว่าเดิมไม่ได้ แต่ก็ได้พยายามลดการใช้สารเคมี และการนำสิ่งสกปรกทิ้งไปในน้ำ

จุดที่ 4 ลำห้วยลำปะทาว(น้ำตกสาวเอะ) และบริเวณสะพานข้ามลำน้ำ บ้านกุคโง้งและบ้านใหม่ ไทเซจริญ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2544 วันที่ 6 กรกฎาคม 2544 และวันที่ 20 ธันวาคม 2544 ผลสำรวจคุณภาพน้ำเพื่อใช้ก่อนข้างไปในทางที่เสีย โดยได้นำผลการสำรวจเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2543 มาวิเคราะห์ร่วม แต่เนื่องจากในภาคกลางคืนชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมน้อย จึงได้แต่เพียงสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในลำน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าน้ำเริ่มจะเสียเพราะมีการใช้สารเคมีจำนวนมากจากไร่อ้อย และสาเหตุผลกระทบคล้ายคลึงกับหมู่บ้านท่าเว่อ

จุดที่ 5 ที่ลำห้วยลาดผักหนาม บริเวณวัดบ้านลาดผักหนาม เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2544 และวันที่ 21 ธันวาคม 2544 ผลสำรวจคุณภาพน้ำเพื่อใช้ก่อนทางดินมีแนวโน้มที่จะไม่มีในอนาคต โดยได้นำผลการสำรวจน้ำเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 มาวิเคราะห์ร่วมกับชาวบ้าน และสาเหตุผลกระทบคล้ายคลึงกับหมู่บ้านท่าเว่อ มีเพิ่มในเรื่องของปริมาณคนในชุมชนเพิ่มขึ้น มีการทิ้งขยะ มีการนำข้อเสนอเกี่ยวกับการแก้ไขในปี 2543 มาพูดคุย ชาวบ้านได้บอกว่าการนำอุจจาระของรถคู่ศูด้มาทิ้งนั้นได้หายไป ในส่วนของการทิ้งขยะมีอยู่มากเช่นเคย การแก้ไขในปี 2544 จะมีการสร้างถังขยะตามบ้านเรือน ให้บ้านเรือนในชุมชนแต่ละหลังช่วยกันกำจัดด้วยการเผา และการแก้ไขเกี่ยวกับการใช้สารเคมี จะมีการนำผลการใช้น้ำหมักชีวภาพมาบอกต่อเพื่อนบ้านในการเป็นทางเลือกของการลดค่าใช้จ่าย และการลดปัญหาผลกระทบต่อลำน้ำ

จุดที่ 6 ที่ลำห้วยผักหนาม บริเวณฟาร์มไก่ บ้านห้วยผักหนาม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2544 ผลสำรวจคุณภาพน้ำเพื่อใช้ก่อนข้างแ่งและมีแนวโน้มที่จะเสีย จากกิจกรรมคั้นไม้ปัญหาสาเหตุผลกระทบคล้ายคลึงกับหมู่บ้านท่าเว่อ แต่ชาวบ้านบอกว่าสาเหตุหลักน่าจะเกิดจากการทำฟาร์มไก่มีการใช้ยามาก มีชาวบ้านได้ให้ข้อคิดเห็นว่าได้นำแกลบ-ขี้ไก่จากฟาร์มไปใช้ในไร่-สวน ทำให้เกิดอาการแพ้ตามควมมาก แต่เนื่องจากฟาร์มไก่ส่วนใหญ่เป็นของนายทุนในจังหวัดชัยภูมิ(ข้างนอกชุมชน) อาจจะสร้างความขัดแย้งในการพูดคุยได้ หากต้องการนำปัญหามาพูดคุยแก้ไข แต่ในส่วนขอชาวบ้านได้พยายามลดการใช้สารเคมีในไร่สวน เพราะเนื่องจากต้นทุนแพง

นอกจากนี้ยังได้ตั้งสถานีตรวจสอบโดยกลุ่มสมาชิกชมรมเค็กรักนกเพื่อนำผลข้อมูลมาเปรียบเทียบ

- จัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มน้ำลำปะทาว มีการแบ่งกลุ่มย่อย นำเสนอปัญหาในรูปแบบของต้นไม้ปัญหา โดยการเชื่อมโยงจากการประเมินด้วยกราฟคุณภาพน้ำที่สำรวจด้วยวิธีการนักสืบสายน้ำในภาคค่ำ ด้วยการนำผลการสำรวน้ำมาสรุปร่วมกันและเปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำในปี 2543 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมไม่มากนัก ในแต่ละหมู่บ้านราว 15-30 คน โดยมีพระไพศาล วิสาโล เป็นผู้ดำเนินรายการทุกคืน
- การทำบุญตักบาตร และฟังธรรมเทศนาเกี่ยวกับการสำรวน้ำและสิ่งแวดล้อมบนเทือกเขา ในช่วงเช้า โดยพระไพศาล วิสาโลจะนำผลสรุปจากการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านมานำเสนอให้กับชาวบ้านฟังอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะมีผู้คนมาทำบุญกันมาก ในแต่ละหมู่บ้านราว 50-90 คน
- มีการแลกเปลี่ยนปัญหาทางด้านสังคม อาสพติดกับหมู่บ้านท่าหินโงมในช่วงกลางวัน และช่วงเช้าหลังจากร่วมกันทำบุญตักบาตรชาวบ้านและพระ ผู้ร่วมเดินธรรมชัตรา ได้ร่วมกันเก็บขยะชุมชน
- มีการแลกเปลี่ยนปัญหาทางด้านอาชีพ การทำกระชังปลาในเขื่อนลำปะทาว ที่หมู่บ้านท่ากอก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ติดและยื่นเข้าไปในเขื่อนลำปะทาว อันเกิดจากการสร้างเขื่อน มีการส่งเสริมการทำอาชีพกระชังปลาจำนวนมาก หลังจากมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนสภาพกลุ่มน้ำลำปะทาว คุณภาพน้ำ สารเคมี ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลมากยิ่งขึ้น และได้ตระหนักถึงผลกระทบของกลุ่มน้ำต่ออาชีพของการทำกระชังปลาเป็นอย่างมาก
- เผยแพร่กิจกรรม-ข้อมูลสู่สาธารณะ โดยการจัดเขียนป้ายคำคำขวัญณรงค์ จำนวน 13 ผืน การจัดทำเอกสารแผ่นพับ จำนวน 3,000 แผ่น การประสานคอลัมน์วารสารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่นวารสารสถานแสงอรุณ มูลนิธิโลกสีเขียวและสำนักพิมพ์สารคดี
- การเดินทางไกลด้วยเท้า การปฏิบัติธรรม การทำสมาธิและการรับฟังธรรมะกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยมีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบงานในแต่ละวันในการสำรวจคุณภาพน้ำร่วมกับชาวบ้านให้แก่ผู้เข้าร่วมเดินเพื่อการทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยระยะทาง 87 กิโลเมตร 8 วัน 7 คืน (เพิ่มระยะทางขึ้นจากปี 2543 ระยะทาง 71 กิโลเมตร)
- นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอทางออกให้กับกลุ่มชาวบ้านในเรื่องของปัญหาค่าใช้จ่ายและลดการใช้สารเคมี ด้วยการจัดทำน้ำหมักชีวภาพ ที่ผ่านการหมักมาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน จำนวน 400 ลิตร พร้อมกับการนำกากน้ำตาล(โมลาส) จำนวน 400 ลิตร แจกจ่ายให้กับชาวบ้านและการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก"บูกะจิ" ที่มีส่วนผสมของรำข้าว แกลบ ปุ๋ยคอกและน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งดำเนินการสาธิตเฉพาะจุดที่พักค้างคืน จำนวน 7 จุด นำทีมโดยคุณฉัตรชัย โรจน์เรืองโร พร้อมทีมงานวิถีไท ครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์กากน้ำตาลจากโรงงานน้ำตาลมิตรผล อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 800 ลิตร

ข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติของผู้เข้าร่วมในแต่ละวัน

- 05:00 น. ตื่นนอน
 05:30 น. ทำวัตรเช้า
 06:30 น. เก็บสัมภาระเตรียมเดินทาง
 07:00 น. ชาวบ้านร่วมทำบุญตักบาตร “เทศนาธรรม”
 09:00 น. ออกเดิน มีเสียงสัญญาณลง และก่อนเดินจะร่วมกันภาวนาแผ่เมตตา โดยขึ้นด้วย
 ความสงบนิ่ง.....

“ทุกอย่างก้าวในวันนี้ เราจะเดินด้วยความสงบ
 อย่างมีสติ เพื่อสันติสุขในใจเรา
 และเพื่อเปิดใจรับรู้ทุกข์สุข ของสรรพชีวิต
 ขอให้ทุกชีวิตเอื้อเอื้อเกื้อกูลกัน
 อยู่อย่างบรรณาสอดคล้อง ด้วยเมตตาต่อกัน...
 ขอให้ความบริสุทธิ์สดใส
 จงคืนสู่สภาพอย่างยั่งยืนยาวนานตลอดกาล.”

โดยมีชาวบ้านร่วมออกเดินธรรยาตรา และส่งขบวนของคณะธรรมาศรจากจุดที่พัก
 ค้างคืน ไปยังจุดที่พักต่อไป

- 11:00 น. ชาวบ้านทำบุญเลี้ยงเพลพระ “เทศนาธรรม”
 13:00 น. ออกเดินไปยังหมู่บ้านเป้าหมาย โดยมีชาวบ้านร่วมเดิน ไปส่ง
 14:00 น. แบ่งกลุ่มย่อยทำกิจกรรมนักสืบสายน้ำกับชาวบ้าน
 16:30 น. พักผ่อนตามอัธยาศัย / ประชุมคณะทำงาน
 18:00 น. ทำวัตรเย็น
 19:00 น. กิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน “สรุปผลการสำรวจน้ำ” ชมรมเด็กรักนก
 แบ่งกลุ่มย่อย “กิจกรรมค้น ไม้ปัญหา/การแก้ไข” “พระไพศาล วิสาโล
 21:00 น. กิจกรรมภายใน
 21:15 น. สรุปงานประจำวัน/แบ่งหน้าที่/ชี้แจงกำหนดการในวันรุ่งขึ้น
 21:45 น. นั่งสมาธิ
 22:00 น. พักผ่อน

ความคาดหวังของผู้ร่วมเดิน

ประโยชน์ตน

- ศึกษา 1. วิถีชีวิตชาวบ้าน/วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2. รายละเอียดธรรมชาติ
- 3. ประเพณีวัฒนธรรม
- เผยแพร่กิจกรรม
- สร้างจิตสำนึก
- หาประสบการณ์

ประโยชน์ของผู้อื่น

- ส่งเสริม-ผลักดันการอนุรักษ์
- หาทางออกให้กับปัญหาของชาวบ้าน
- ช่วยชาวบ้านรักษาธรรมชาติ
- ให้กำลังใจคนทำงาน
- หนุนเสริมธรรมชาติให้ต่อเนื่อง

ประโยชน์ของสังคม

- ให้ชาวบ้าน/เยาวชนได้มีส่วนร่วม
- ให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างพระกับชาวบ้าน
- สร้างเครือข่ายพระ-ชาวบ้าน-เยาวชน
- ขยายขอบเขตของงานอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

กำหนดเส้นทางและจุดพัก

18 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดป่ามหาวัน(ภูหลวง) บ้านคาครีนทอง

กิจกรรม ขึ้นแจ้งกำหนดการและข้อตกลงร่วมกันของผู้เข้าร่วมเดิน

19 ธันวาคม 44

พักค้างคืนวัดบ้านท่าเว่อ

ระยะทางจากวัดป่ามหาวัน (ภูหลวง) บ้านคาครีนทอง ถึงวัดบ้านท่าเว่อใน (6 กิโลเมตร)

กิจกรรม นักสืบสายน้ำ สำรวจคุณภาพน้ำลำห้วยวังหิน (ช่วงป่า)

20 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดป่าสุคะโต บ้านใหม่ไทยเจริญ

ระยะทางจากวัดบ้านท่าเว่อ(ใน) ถึงวัดป่าสุคะโต บ้านใหม่ไทยเจริญ (8 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านท่าทางเจริญ

กิจกรรม รายงานสถานการณ์น้ำ 2543

สำรวจคุณภาพน้ำลำปะทาว บ้านท่าทางเจริญ(ช่วงเช้า) บ้านใหม่ไทยเจริญ (ป่า)

21 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดบ้านลาดผักหนาม

ระยะทางจากวัดสุคะโต ถึงวัดบ้านลาดผักหนาม (8 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน

กิจกรรม รายงานสถานการณ์น้ำปี 2543 สำรวจคุณภาพน้ำลำห้วยลาดผักหนาม (ช่วงป่า)

22 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดห้วยผักหนาม

ระยะทางจากวัดบ้านลาดผักหนาม ถึงวัดบ้านห้วยผักหนาม (10 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านหนองแวง

กิจกรรม นักสืบสายน้ำ สำรวจคุณภาพน้ำลำห้วยผักหนาม (ช่วงป่า)

23 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดป่าสันติธรรม บ้านหินหนับ

ระยะทางจากวัดห้วยผักหนาม ถึง วัดป่าสันติธรรม บ้านหินหนับ (15 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านตั้งวังคำแคน

กิจกรรม แลกเปลี่ยนสถานการณ์ในชุมชน

24 ธันวาคม 44

พักค้างคืน สถานีอนามัยบ้านท่าหินโงม

ระยะทางจากวัดป่าสันติธรรม ถึงสถานีอนามัย บ้านท่าหินโงม (9 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านห้วยหมากแดง

กิจกรรม เวทีเสวนาชุมชนบนเทือกเขาภูแล่นคา.กับปัญหาสุขภาพจิต

25 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดบ้านท่ากอก

ระยะทางจากบ้านท่าหินโงม ถึง วัดบ้านท่ากอก (11 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านห้วยทรายทอง

กิจกรรม เวทีเสวนา. ชุมชนริมเขื่อนลำปะทาว. กับอาชีพการทำกระชังปลา

26 ธันวาคม 44

พักค้างคืน วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน

ระยะทางจากบ้านท่ากอก ถึง วัดภูเขาทอง (10 กิโลเมตร)

จุดพักค้างคืนที่วัดบ้านยางคำ

กิจกรรม สรุปผลการเดินทาง/ประเมิน/ข้อเสนอแนะของการจัดกิจกรรมจากผู้ร่วมเดินทาง

**** ระยะทางทั้งสิ้น 87 กิโลเมตร จำนวน 32 หมู่บ้าน

สรุปจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยน-ทำบุญและร่วมเดินรณรงค์

• พระภิกษุ 20 รูป	• ชาวบ้านตาดรินทอง ประมาณ 32 คน
• สามเณร 2 รูป	• ชาวบ้านท่าเว็ก ประมาณ 20 คน
• แม่ชี 1 รูป	• ชาวบ้านท่าทางเกวียน ประมาณ 30 คน
• ชาวต่างประเทศ 10 คน	• ชาวบ้านใหม่ไทยเจริญ ประมาณ 50 คน
• เด็ก ๆ โรงเรียนบ้านตาดรินทอง ประมาณ 40 คน	• ชาวบ้านท่ามะไฟหวาน ประมาณ 40 คน
• เด็ก ๆ โรงเรียนท่าทางเกวียน ประมาณ 60 คน	• ชาวบ้านลาดผักหนาม ประมาณ 100 คน
• เด็ก ๆ โครงการบ้านสวนเด็ก จำนวน 7 คน	• ชาวบ้านหนองแวง ประมาณ 55 คน
• เด็ก ๆ ชมรมเด็กรักนก จำนวน 20 คน	• ชาวบ้านห้วยผักหนาม ประมาณ 50 คน
• ผู้ที่สนใจและร่วมสังฆะการณ์ 12 คน	• ชาวบ้านดั่งวังคำแคน ประมาณ 65 คน
• ชาวบ้านห้วยทรายทอง จำนวน 40 คน	• ชาวบ้านหินหนีบ ประมาณ 50 คน
• ชาวบ้านท่ากอก จำนวน 80 คน	• ชาวบ้านห้วยหมากแดง ประมาณ 60 คน
	• ชาวบ้านท่าหินโงม ประมาณ 50 คน
	• ชาวบ้านยางคำ ประมาณ 100 คน

นอกจากนี้ยังมีคณะชาวบ้านและเด็กนักเรียนในพื้นที่ได้เข้าร่วมขบวนในการต้อนรับและสังฆะธรรมชาตรา ตลอดเส้นทาง

5.1 การประเมินผล-ผู้ร่วมเดิน จำนวน 39 คน

กิจกรรม Activities					
กิจกรรมการเดินภาวนา WALK					
① รูปขบวน FORM OF PROLESSION	5	25	7	2	
② กฎ กติกา RULES	10	21	8		
③ ระยะทาง-เส้นทาง ROUTE - DISTANCE	13	22	4		
④ ประสบการณ์ที่ได้ EXPERIENCE	15	15	5		
⑤ ระยะเวลา DURATION	9	22	5	2	
ข้อคิดเห็น-เสนอแนะ SUGGESTION					
ควรมีเวลาทำกิจกรรมให้มากขึ้น ซึ่งในหมู่บ้านที่ผ่านบางแห่งไม่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับคณะ					
การใช้เสียงของผู้ควบคุมขบวน บางช่วงรบกวนผู้เดิน การพูดเตือนเรื่องความรู้สึกตัวควรใช้เสียงระฆัง					
อยากได้แนวร่วมที่เป็นนักเรียน ควรประสานกับครูให้จัดเด็กนักเรียนร่วมเดิน เพราะเด็กคือกำลังสำคัญในอนาคต					
รูปขบวนการเดินทาง ธรรมยาตรา เริ่มลงตัวดีแล้วในวันหลัง ๗					
การสลับเปลี่ยนหน้าที่ในแต่ละวันทำให้แต่ละคนได้ฝึกงาน เรียนรู้ ได้พัฒนาตัวเองมากขึ้น					
พอใจที่ผู้ควบคุม ขบวน มีการตักเตือนทำให้ระลึกกลับมาได้ เพราะมักจะเพลินไปกับทิวทัศน์และชุมชน					
การกำหนดระยะทางการเดินในช่วงเช้ามากเกินไป บางครั้งพิธีกรรมก่อนฉันภัตตาหารเข้ายาวเกินไป ทำให้ต้องเดินอย่างรีบเร่ง หรือเปลี่ยนเส้นทาง เพื่อให้ทันเวลาฉันเพล ขอแนะนำให้กำหนดระยะทางประมาณ 3-5 กิโลเมตร					
อยากให้ลองเพิ่มเส้นทางขึ้นอีก					
การภาวนาน่าจะมีระยะเวลามากกว่านี้ 4 คน					
ระยะทางควรทำให้ชัดเจน และควรประเมินให้พอดีกับระยะเวลาในการเดิน					
การประชาสัมพันธ์ระหว่างผ่านหมู่บ้านให้มากกว่านี้					
ได้ประสบการณ์มาก					
มีการพูดคุยระหว่างเดินในขบวน อยากให้ถือวิเศษ					
Maybe the children could make costumes to wear hat or something in the theme of the issues ..water					

กิจกรรมภายใน ACTIVITIES AMONG THE WALKERS					
⌚ การทำวัตร CWANTING	16	18	4	1	
⌚ การภาวนา MEDITATION	10	24	5		
⌚ กิจกรรมกลุ่ม-การแลกเปลี่ยน GROUP PROCESS	3	13	20	3	
⌚ การสร้างมิตรไมตรี-เอื้อต่อการเรียนรู้ ATMOSPHERE CONDUCIVE TO FRICNDSHIP & LEARNING	13	16	9		
⌚ ระยะเวลา DURATION	5	13	14	6	

ข้อคิดเห็น-เสนอแนะ SUGGESTION

อยากให้เวลาในการแลกเปลี่ยนในกลุ่มให้มากขึ้น ในเรื่องความรู้ทั่วไป และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสมาชิกบางคนยังอาจจะไม่มี
ความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากนัก จำนวน 4 ราย

กิจกรรมภายในไม่หลากหลาย เทคนิคเดียวตลอด

น่าจะมีเวลาทำกิจกรรมภายในให้มาก

ถ้ามีกิจกรรมภายในทหวันจะทำให้สนิทสนมกันเร็วขึ้น อาจจะเน้นช่วงแรก ๆ ของการเดิน ละลายพฤติกรรม 2 คน

น่าจะมีเกมเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกัน

การทำความรู้จักกันน้อยไป ควรจะเพิ่มเวลาหลังจากทำวัตรเช้า

ควรให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ร่วมเดินด้วย เช่น เชิญวิทยากร หรือมีวิดีโอให้ดู

ผู้ที่รณรงค์ให้ผู้อื่นอนุรักษ์ธรรมชาติ ตัวเองก็ควรอนุรักษ์ธรรมชาติให้เขาเห็นด้วย

มีการจับกลุ่มกันเองมากเกินไป

บางกิจกรรมย่อไป เช่น ระหว่างเสวนาสรุปล

I'm would be interesting to have different activities

การภาวนาน่าจะมีระยะเวลามากกว่านี้

องค์ประกอบในการเรียนรู้ยังไม่ได้พอ

กิจกรรมภายในไม่ค่อยได้เท่าที่ควร น่าจะมีการพูดคุยวางแผนกิจกรรมไว้ด้วย

กิจกรรมภายนอก ACTIVITIES WITH VILLAGERS					
⌚ การประชาสัมพันธ์-ชาวบ้าน INFORMATION FOR VILLAGERS	3	20	11	5	
⌚ สำรวจสิ่งแวดล้อมน้ำจืด BIOMONITOR	9	19	9		
⌚ ค้นไขปัญหา-การวิเคราะห์หัตถ์ PROBLEM ANALYSIS	6	15	12	1	1
⌚ สถานที่พักACCOMMODATION	9	20	7	1	
⌚ ระยะเวลา DURATION	5	17	13	1	

ข้อคิดเห็น-เสนอแนะ SUGGESTION

ควรจัดหาทีมงานให้มากกว่านี้ เพื่อที่จะได้ช่วยกันในการดูแล และหาข้อผิดพลาดกันได้

กิจกรรมกระตุ้นต่อเนื่อง น้อย

ควรจัดหาแหล่งในการสำรวจน้ำให้อยู่ภายในชุมชนให้ชัดเจน

สมาชิกในชุมชนส่วนมากไม่รู้จักรวาทกรรมนี้คืออะไร ทำให้เนื้อหาของกิจกรรมไม่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

วิทยากรมีจำนวนน้อยทำให้ชุมชนไม่ได้รับความรู้จากกิจกรรมนี้

ที่พักแต่ละที่ควรให้มีเวลาอยู่ในชุมชนมากกว่านี้

นิทรรศการมีประโยชน์ดีมาก แต่ได้ใช้ประโยชน์น้อยไป ควรจัดนิทรรศการย่อยในหมู่บ้าน

การประชาสัมพันธ์ อยากให้นัดผู้นำ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ครู เข้าร่วมเป็นอันดับแรก

อยากให้ชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมมากกว่านี้ 3 คน

ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลาย และให้มีเวลาเตรียมตัวกับสัมภาระ เพื่อให้กลุ่มที่ต่าง ๆ ได้เข้าร่วมกิจกรรม

มีรูปแบบการแลกเปลี่ยนสภาพปัญหาในพื้นที่ให้มากกว่านี้

กิจกรรมการขายสไลด์ การปลูกฝังให้รักผืนน้ำผืนป่า อยากให้เข้าไปตามหมู่บ้านและโรงเรียนที่ผ่าน

เรื่องน้ำหมัก อยากให้เข้าถึงทุกหมู่บ้าน หรืออาจจะสอนให้กับเด็กมาเรียน

ควรมีการนำทฤษฎีใหม่ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาไปเผยแพร่

การทำปุ๋ยหมักชีวภาพเป็นสิ่งที่ดีและน่าสนใจมาก

การสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ร่วมเดิน ให้ชาวบ้านเห็นเป็นสิ่งที่ดีมาก

น่าจะมีเอกสารแจกเกี่ยวกับความรู้เรื่องลำปะทาว

อยากให้มามีกิจกรรมที่หลากหลายแบบ

ไม่ควรจะจัดกิจกรรมช่วงที่มีหน้าหรือละครโทรทัศน์ ฤดูเก็บเกี่ยว(อ้อย)

การสำรวจสัตว์เล็กน้ำจืดไม่เพียงพอกับการกระตุ้นชาวบ้าน ควรมีเวลาอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ นานกว่า หนึ่งคืน เพื่อจะได้ข้อมูลในแง่ประกอบอาชีพของชาวบ้าน

สิ่งที่ประทับใจ POSITIVE IMPRESSION

กระบวนการทำงานที่เต็มไปด้วยไมตรีจิตที่ดีของทุก ๆ คน ทีมงาน ผู้ร่วมเดิน

มิตรภาพระหว่างพระ คณะธรรมยาตรา มิตรภาพที่ชาวบ้านเอื้อเฟื้อ

แผนการทำงานที่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ฉับไว

ความร่วมมือมือของพระ โยมในขบวนธรรมยาตรา ในการทำงานประจำวัน กิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเหลือกัน

ความเป็นกันเอง บรรยากาศ การต้อนรับของชาวบ้าน น้ำใจชาวบ้านที่ร่วมกันทำบุญ

ธำน้ำลาดผักหนาม ญาติโยม และผู้จัดนำรักเป็นกันเอง

การทำน้ำหมักชีวภาพ

การเดินทาง ผู้เข้าร่วม บรรยากาศของรูปขบวน

ได้เห็นทุกคนแสดงความสามัคคีเพื่อที่จะฟื้นฟูธรรมชาติ การต้อนรับเป็นอย่างดี

ได้สัมผัสบรรยากาศที่หนาวเหน็บ

การนำอาหารมาถวายพระ ของชาวบ้าน แสดงถึงความจริงใจ อาหารอร่อย ๆ

เส้นทางไปบ้านหินหนับ ได้เดินไกล ๆ มองเห็นกว้าง ได้กลับไปดูที่เก่าที่เคยเดินเมื่อปีที่แล้ว

ทำน้ำบ้านท่ากก จิวสวยสุด ๆ

การเดินทาง ภายนอกได้เห็นภูเขาแล้ว แต่การเดินทางภายในได้เห็นน้ำใจผู้คนที่ไม่แล้ง

ความกระตือรือร้นมีน้ำใจ ของทีมงาน และไม่บีบบังคับให้สมาชิกต้องทำตามคนหมู่มาก

เห็นความอดทนหนักแน่นในอุดมการณ์ของพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล

การได้ร่วมกิจกรรมตรวจน้ำตามหมู่บ้าน

สิ่งที่ไม่ประทับใจ NEGATIVE IMPRESSION

เศษแก้วบนโซลิติน ชาน้ำ ชะ

การอยู่ไม่ครบวันของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ภูเขาโล้นเตียน

ฟาร์มไก่ แม่ลงวัน

กิจกรรมฝึกในบางคืนทำให้เวลาพักผ่อนน้อย

เวลาในการพูดคุยในช่วงประชุมกลุ่มน้อยไป และฝึกไป

การที่ชุมชน ไม่ทราบข่าวทำให้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย

สิ่งใหม่ที่ได้ NEW THINGS THAT YOU LEARNED

การมองทุก ๆ จุดที่เป็นปัญหาร่วมกันอยู่ตลอดเวลา

ได้รู้ดีกว่าเรามีความรู้สึกลดลงกับชาวบ้านที่จำเป็น หรือ ไม่มีทางเลือกที่ใช้สารเคมีในไร่

ชีวิตชาวบ้านบนหังเขาที่เห็นความเจริญทางสาธารณูปโภคน้อยกว่าบ้านเรา

มิตรภาพทางเท้า ที่ช่างก้าวร่วมกัน

ได้ความรู้ และการเรียนรู้กับตัวเอง

ได้เพื่อนพระใหม่ที่มีอุดมการณ์คล้ายกัน ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ได้เห็นกลุ่มคนมีอุดมการณ์ในการอุทิศตน

ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชาวบ้าน

ประสบการณ์การอนุรักษ์ธรรมชาติ และมิตรไมตรี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ได้รู้จักพื้นที่เทือกเขาภูแลนคา

เดินได้ทน รับรู้ปัญหา (ทุกข์) ของชาวบ้าน รับรู้สภาพลำห้วย แม่ น้ำ

การได้เห็นการแก้ปัญหาด้วยกันอย่างมีส่วนร่วมของคนต่างถิ่นกัน

มีความเข้าใจในพุทธบริษัทได้มากขึ้น ไปในระดับที่เข้าใจได้ ในขณะที่ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมีหลาย ๆ ส่วนประกอบ มาเป็นพุทธบริษัท

ได้เรียนรู้วิธีสำรวจน้ำด้วยสัตว์เล็กน้ำจืด

ได้เรียนเรื่องปฏิจจสภาพ

ได้รับความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม

อื่นๆ
เล่าสิ่งที่ดี ๆ ให้เพื่อน ฟัง
มีผู้สืบทอดเจตนา สามารถผลักดันให้เกิดขบวนการชาวบ้านเพื่อพิทักษ์น้ำได้
หวังว่าจะมีกิจกรรมแปลกใหม่และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น
น่าจะมีทำเนียบรุ่น เพื่อสะดวกในการสื่อสารในครั้งต่อไป
ควรติดตามผลงานที่ทำไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเกษตรธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี สืบสายน้ำ
อยากให้ประชาสัมพันธืให้มากขึ้นคนจะได้มาร่วมหลากหลาย
สงบเย็น เป็นประโยชน์
น่าจะจัดอีก เป็นกิจกรรมที่คนสนใจ จัดทุกปี
อยากให้เก็บข้อมูลนักสืบไว้ทุก ๆ หมู่บ้าน เป็นค่าสถิติไว้เปรียบเทียบ
น่าจะจัดในช่วงควมวันหยุด อาจจะทำให้มีโฮมจากกรุงเทพมหานครมาร่วมมากกว่านี้
ขอให้เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ประจำปีของจังหวัด ระดับลุ่มน้ำชี ขยายไปหลายจังหวัด
ควรจะหาพระผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียง หมุนเวียนมาแสดงธรรมอบรมแต่ละวัน
ไม่อยากให้อากาศหนาวเหน็บ
การประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น สาธารณสุข อบต. ป่าไม้ ครู ชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรม
หากเป็นไปได้เกี่ยวกับตรวจดินที่ง่ายและสนุกเหมือนกับตรวจน้ำ จะได้สนับสนุนว่าดินเสีย น้ำเสียพิสูจน์ได้ด้วยมือชาวบ้าน

สอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดธรรมชาติ จำนวน 73 คน

1. บ้านท่ากอก จำนวน 6 คน
2. บ้านหัวฝักหนาม จำนวน 7 คน
3. บ้านลาดฝักหนาม จำนวน 8 คน
4. บ้านหินหนีบ จำนวน 4 คน
5. บ้านท่ามะไฟหวาน จำนวน 5 คน
6. บ้านหนองแขว จำนวน 5 คน
7. บ้านตาครินทอง จำนวน 5 คน
8. บ้านท่าหว่อ จำนวน 4 คน
9. บ้านวังคำแคน จำนวน 3 คน
10. บ้านหัวทรายทอง จำนวน 2 คน
11. บ้านท่าทางเกวียน จำนวน 5 คน
12. บ้านช้างคำ จำนวน 4 คน
13. บ้านท่าหินโงม จำนวน 5 คน
14. บ้านหัวหมากแดง จำนวน 6 คน
15. บ้านใหม่ไทยเจริญ จำนวน 4 คน

ส่วนใหญ่เป็นคนย้ายมาจากถิ่นอื่น มาจาก หมู่บ้านรอบเขาภูผาคา ในชัยภูมิ จำนวน 22 คน และย้ายมาจากบุรีรัมย์ ขอนแก่น อุบลราชธานี เพชรบูรณ์ สารคาม เชียงราย สุรินทร์ นครราชสีมา นครสวรรค์

สภาพปัญหาจำประทวนและสิ่งแวดล้อมที่ควรปรับเปลี่ยน

- ขาดเจ้าหน้าที่ สารเคมี
- ป่าไม้มีน้อย มีการทำลายป่ามากใช้เลื่อยยนต์ตัดทำลายทุกวัน
- ขาดเงิน หากินยากขึ้น ราคาผลผลิตการเกษตร
- ขาดที่พักและเล่นการพนันมาก
- การทิ้งขยะ น้ำเสีย
- การเผาป่า
- การชะล้างหน้าดิน ตะกอนดิน ลำน้ำมีทรายมาก
- การปรับปรุงดิน และการใช้สารเคมี เพราะเกษตรกรไม่มีความรู้
- คนเบื่อปลา
- น้ำแล้ง ปลูกข้าวไม่ได้ดี ขาดน้ำบริโภค
- ไม่มีที่ทำกิน ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์

การจัดทำโครงการ/เข้าร่วมชมรมยาดรา ดี เพราะ

- เพราะ มีพระมาบั้ง ได้เห็นพระสงฆ์มานาน
- ชาวบ้านได้ทำบุญ ได้ความรู้(การรับฟังการแสดงธรรม)
- อยากให้มาเผยแพร่การดำรงชีพ ได้ความรู้
- เพราะมีการร่วมกันอนุรักษ์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- มีการรณรงค์ให้ประชาชน สำนึกในคุณค่าสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้มีความน่าอยู่ น่าอาศัย
- ทำให้คนเข้าวัดฟังธรรม รู้เรื่องเกี่ยวกับศาสนามากขึ้น
- อยากให้เยาวชนได้เรียนรู้ น่าจะมีการอบรมเยาวชน
- อยากให้มีต่อไปเรื่อย ๆ เมื่อรู้ว่าจัดกิจกรรมอย่างนี้ยากก็ตั้งใจและคอยต้อนรับหากมีแบบใหม่ที่ดีก็ควรมีต่อไป
- ช่วยปรับปรุงให้ธรรมชาติดีขึ้น

- ได้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพน้ำ และปัญหาของน้ำลำปะทาว
- ชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญและมีความรู้เกี่ยวกับน้ำหมักชีวภาพ
- มีการรณรงค์ให้ชาวบ้านรักษาดิน
- มีการปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านได้รู้ทันเหตุการณ์ สถานการณ์ตามยุคสมัย
- มีการพูดคุยเกี่ยวกับผลกระทบต่าง ๆ ในชุมชนของหมู่บ้าน
- พวกชาวบ้านได้มาทำบุญและอยากให้หลวงพ่อมั่นมอญที่หมู่บ้านด้วย
- สามารถทำให้ผู้คนเกิดความรับผิดชอบมากขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม
- อยากให้มาช่วยลำน้ำลำปะทาว ถ้าน้ำดีก็ไม่มีโรค ไม่ให้ทรายลงน้ำเพราะทำให้หาปลาไม่ได้
- สอนและกระตุ้นให้ระหนักและไม่ให้ใช้สารเคมีในการทำเกษตร
- เป็นโครงการที่ดี สำหรับทุกคนและทุกชีวิตบนหลังเขาภูแล่นคา อยากให้จัดทุกปี

การตรวจสอบคุณภาพน้ำด้วยสัตว์เล็กน้ำจืด คือ

- เพราะจะได้รู้ว่าคุณภาพน้ำเป็นอย่างไร ปัญหาของน้ำในปัจจุบัน
- วิธีการที่ชาวบ้านใช้ดูน้ำ จากสภาพปลาและจากสีและกลิ่นของน้ำ ว่าค่าหรือใส
- ได้รู้ว่ามีน้ำดีหรือเสีย และจะแก้ไขอย่างไรบ้าง จะได้บอกและพูดคุย
- ช่วยให้น้ำสะอาดขึ้น เพราะตอนนี้ น้ำไม่ค่อยสะอาด
- ได้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์หรือสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำ ว่ายังดำรงชีวิตอยู่และมีจำนวนเท่าไร
- อยากให้น้ำใสสะอาด อยากให้มีน้ำตลอดปี
- อยากให้มีนักสืบสายน้ำ อยากให้มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำ
- ได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพน้ำ และการเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์เล็กในน้ำ
- เป็นการเตือนชาวบ้านที่อาศัยลำน้ำ การใช้น้ำเพื่อมีชีวิตที่ยั่งยืน
- รู้เหตุและผลของน้ำ-ผลเสียของการทำลายธรรมชาติ
- ชาวบ้านทั่วไปทำได้ ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- อยากให้แก้ไขเรื่องจีทูและจีไก่อ
- ขอให้มีการจัดเช่นนี้ทุกปี ตลอดไป จะเข้าร่วมขบวนธรรมชาตราในครั้งต่อไป
- อยากให้มีการบอกโครงการเร็วกว่านี้จะได้ช่วยประชาสัมพันธ์
- ควรจะมีการร่วมมือในการดำเนินการกับโรงเรียน กลุ่มคนที่มีอายุน้อยและมีความพร้อมมากกว่าชาวบ้าน
- ชาวบ้านไม่ค่อยเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันชาวบ้านดาครินทองเริ่มกระตือรือร้นเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- อยากให้ชาวบ้านในพื้นที่ร่วมเดินกันมาก ๆ และได้รู้จักธรรมชาติด้วย
- อยากให้คนต่างถิ่นมาร่วมกิจกรรมมาก ๆ
- ภูมิใจที่ได้ร่วมดูแล และอยากให้แม่ชีเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น
- อยากให้มีการจัดโครงการธรรมชาติอีก และอยากให้มีการจัดทุกปี
- ขาดการประชาสัมพันธ์ ชาวบ้านไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ และน่าจะจัดในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน
- อยากให้อธิบายให้มากกว่านี้และมีทุกปี
- อยากให้หักที่หมู่บ้านท่าทางเจริญด้วย
- อยากให้มีการปรึกษาคนชุมชนก่อน

งบประมาณค่าใช้จ่ายในกิจกรรมเดินธรรมชาตรา 18-26 ธันวาคม 2544

• ค่าอาหาร	จำนวน	11,108 บาท
• ค่าน้ำมันรถ จำนวน 3 คัน	จำนวน	3,974 บาท.
• ค่าจัดซื้ออุปกรณ์ - วัสดุ	จำนวน	3,084 บาท
• ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน-สี-ฟู่กัน	จำนวน	2,734 บาท
• ค่าจัดทำเอกสารและถ่ายเอกสาร	จำนวน	600 บาท
• ค่าฟิล์ม-ล้างอัดรูป	จำนวน	3,606 บาท
• ค่าโทรศัพท์	จำนวน	330 บาท

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ จากผู้เข้าร่วมเดิน จำนวน 47 คน

1. เส้นทาง

- กำหนดระยะทางให้เหมาะสมกับกิจกรรม
- จุดแวะพักน่าจะมีโรงเรือน ให้ความรู้ และเล่นเกม
- ควรเดินทางผ่านป่าด้วย
- เปลี่ยนเส้นทางทุกปี
- ปรับจำนวนระยะทางให้ใกล้เคียงกันในแต่ละวัน
- น่าจะเพิ่มระยะทาง

2. กิจกรรม

- เพิ่มเวลากิจกรรมภายใน-นอก
- เนื้อหา รูปแบบให้ชัดเจน รัดกุม
- การเก็บขยะ ทบทวนว่าเหมาะสมหรือไม่
- ภายในเน้นความสามัคคี หลากหลายรูปแบบ นั่งสมาธิ/ปลูกป่า เพิ่มความสนุกสนาน
- กิจกรรมกับชาวบ้าน จุดพลุให้มากขึ้น
- กิจกรรมกลุ่มย่อย
- การตรวจหาสารฆ่าแมลงในเลือด
- มีกิจกรรมกลางคืนที่หลากหลาย
- มีภาพสไลด์ให้เห็นโทษการตัดไม้ ยาฆ่าแมลง
- อธิบายเนื้อหากิจกรรมให้ครอบคลุม
- เสนอประเด็นแลกเปลี่ยน ความขัดแย้งกับชาวบ้าน(หาข้อมูลก่อน)
- แข่งผลเปรียบเทียบการสำรวจน้ำ
- ตรวจสอบผลของดินหลังใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ติดตามผล

3. ที่พัก

- ควรแยกกันนอน ไม่ติดกัน

4. ระยะเวลา

- เปลี่ยนเวลาเดินเป็นรุ่งเช้า
- ก่อนที่โรงงานฮือเปิด ก่อนกีฬาของเด็กนักเรียน
- มีวันหยุดราชการ
- คำนวณวันรวม 10-15 วัน

5. ประชาสัมพันธ์

- แผ่นพับควรกำหนดวันที่ เส้นทาง กิจกรรมให้ละเอียดและชัดเจน
- แยกกลุ่มข้อมูลตามบ้าน
- รถโฆษณา ติดลำโพง
- ปล่อยผ้า เอร์คให้เด่นชัด

6. น้ำป้อน

- ควรดื่มพร้อมกันให้เป็นเวลาเดียวกัน จัดหาให้เพียงพอ

7. ภาวนา

- มีคนเทศน์หลายคน
- เสนอวิธีการใหม่ๆ

งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดทำรายงาน

• ค่าจัดทำเอกสาร	จำนวน	2,800 บาท
• ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน-หมึกพิมพ์	จำนวน	1,600 บาท
• ค่าฟิล์ม-ล้างอัดรูป	จำนวน	3,538 บาท
• ค่าจัดส่งเอกสาร	จำนวน	550 บาท

แหล่งที่มาของเงินงบประมาณ จำนวนทั้งสิ้น 177,323 บาท

- เงินงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมจากมูลนิธิโลกสีเขียว จำนวน 151,000 บาท
- เงินบริจาคสนับสนุนกิจกรรมธรรมชาติประจำปี 2544 จำนวน 9,673 บาท
- เงินบริจาคสนับสนุนกิจกรรมธรรมชาติประจำปี 2543 ยอดคงเหลือยกมา จำนวน 16,645 บาท
- การสนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นในการทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์พันธุ์จากมูลนิธิโกมลคีมทอง

ผลที่ได้รับ

1. มีการรณรงค์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มน้ำลำปะทาว ชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ บนเทือกเขาภูแล่นคา จำนวน 5 ตำบล ในเขตพื้นที่ ต.ท่ามะไฟหวาน ต.เก่าคำดี อ.แก่งคร้อ ต.ธาตุทอง อ.ภูเขียว ต.ชัยสิทธิ์ อ.เกษตรสมบูรณ์ และ ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ จำนวน 40 หมู่บ้าน พร้อมทั้งการเผยแพร่รูปแบบกิจกรรมให้กับสาธารณชนทั่วไ้ได้ตระหนัก ด้วยการจัดทำป้ายคัดเอาต์ ขนาด 5.40 เมตร X 2 เมตร เพื่อติดตั้งประชาสัมพันธ์ จำนวน 2 จุด ในบริเวณทางขึ้นภูเข ำหมู่บ้านโคกกุง ต.โคกกุง อ.แก่งคร้อ และทางด้านทางขึ้นอุทยานแห่งชาติดาดโตน อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
2. ตรวจสอบคุณภาพน้ำลุ่มน้ำลำปะทาว และเกิดเวทีของชาวบ้านในการรับรู้สร้างความเข้าใจถึงคุณค่าความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของป่าไม้ สัตว์ป่า ผืนดิน ดินน้ำลำธาร และการนำเสนอสภาพปัญหาผลกระทบต่อชาวนาแมลง-สารเคมี ยาเสพติด(ยาบ้า) ความขัดแย้ง-รุนแรงของสังคม สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีชาวบ้านและผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ไม่น่ากว่า 1,000 คน จำนวน 32 หมู่บ้าน
3. มีการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยหมักชีวภาพ ด้วยการสาธิตการทำปุ๋ยหมักและห้ำน้ำหมักชีวภาพแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน จำนวนถึง 400 ลิตร โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมทั้งการสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและรับแจกน้ำหมักชีวภาพเพื่อนำไปทดลองใช้ในพื้นที่ของตน จำนวน 7 หมู่บ้าน ไม่น้อยกว่า 300 คน
4. ได้มีการประสานงานเครือข่ายกับชุมชน 40 หมู่บ้าน โรงเรียน 19 โรงเรียน วัด 31 วัด องค์การบริหารส่วนตำบล 5 ตำบล สถานีอนามัย ป่าไม้จังหวัด และหน่วยงานราชการในเขตจังหวัดชัยภูมิ

สถานที่ตั้งโครงการ

วัดป่าสุคะโต บ้านใหม่ไทยเจริญ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการจัดงานโครงการธรรมชาตราเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ดุ่มน้ำลำปะทาว

องค์กรประสานในพื้นที่/ผู้ดำเนินงานโครงการ

นายวิรัช	นาพั้ว	ชมรมเด็กรักนก	ผู้ประสานงานโครงการ
นางสาวศรีนวน	ชัยนคร	ชมรมเด็กรักนก	ฝ่ายบัญชี
พระสมจิตร		วัดป่ามหาวัน	ฝ่ายส่งเสริมกิจกรรม/ประสานงานในพื้นที่
แม่ชีบุญจรรีกา	แก้วแท้	วัดป่ามหาวัน	ฝ่ายส่งเสริมกิจกรรม/ประสานงานในพื้นที่
นายฉัตรชัย	โรจน์เรืองไร	ชุมชนวิถีไท	ฝ่ายเหรียญกษาปณ์

คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ

1. หลวงพ่อคำเขียน สุวันโณ เจ้าอาวาสวัดภูเขาทอง ท่ามะไฟหวาน
2. พระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต
3. คุณอิศรา ศุภการรัตนกุล คณะกรรมการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม
4. นายแพทย์คิลก พูลสวัสดิ์ คลินิกศัลยกรรมแพทย์ อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
5. คุณฉัตรชัย โรจน์เรืองไร ชุมชนวิถีไท
6. คุณวิภาพรรณ นาคแพน มูลนิธิโลกสีเขียว
7. คุณประยงค์ อัมจักร โครงการร่วมอนุรักษ์ภูหลวง กองทุนสัตว์ป่าโลก WWF.
8. คุณฐิติมา คุณศิริานนท์ มูลนิธิโกมลคีมทอง กรุงเทพมหานคร
9. เครือข่ายพระสงฆ์กลุ่มเสขิยธรรม
10. คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพท.)

รายชื่อพระสงฆ์ที่ร่วมเดินธรรมาศรา

ลำดับที่	ฉายา	วัด
1.	หลวงพ่อกำเขียน สุวันโณ	วัดภูเขาทอง ต.ท่ามะไฟหวาน จ.ชัยภูมิ
2.	พระไพศาล วิสาโล	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
3.	พระคำสิงห์ ภิรธุโร	วัดภูเขาทอง อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
4.	พระทองสุข โสภโณ	วัดภูเขาทอง อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
5.	พระไพวัน	วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
6.	พระประกอบ อติขมังโม	วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
7.	พระเล็ง ชาตวิโร	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
8.	พระวิฑากรณ์ สุวิโร	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
9.	พระสุทธิสาศร์ ปญญาปะทีโป	วัดป่ามหาวัน(ภูหลง) อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
10.	พระอิทธิ วโร	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
11.	พระประจักษ์ จกกรมโม	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
12.	พระสมจิตร สานนาโร	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
13.	พระพิรุณ เขมมจิตโต	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
14.	พระชัยยศ ชลโรโร	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
15.	พระชัยคี ศรีปญฺช	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
16.	พระทรงฤทธิ์ วิธญาโณ	วัดป่าสันติธรรม บ้านหินหมับ ต.ท่าหินโงม จ.ชัยภูมิ
17.	พระสมศักดิ์ ธมมวิโร	วัดท่าโขลงกิตติธรรม ต.บ่อแร่ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง
18.	พระภูวดล ปิยสีโล	สำนักสงฆ์เย็นบุญ บ้านนาเจริญ อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย
19.	พระมหานิคม คุณสมปนโน	ศูนย์ทัฬหภูมิณิต อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
20.	พระสุพุทธี วรโท	ศูนย์ทัฬหภูมิณิต อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
21.	สามเณรธีรยุทธ นบเนียม	ศูนย์ทัฬหภูมิณิต อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
22.	สามเณรจากประเทศเขมร 1 รูป	ศูนย์ทัฬหภูมิณิต อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
23.	แม่ชีบุญชริกา	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ

รายชื่อผู้ร่วมเดินธรรมยาตรา

1.	คุณนารี แซ่ตั้ง	นนทบุรี
2.	คุณกะมัย คำใบ	ศูนย์ทัพนันทนิมิต อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
3.	คุณประเสริฐ คำใบ	ศูนย์ทัพนันทนิมิต 286 ม.8 ค.คำน อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์
4.	คุณกัศน์วจิ ศรีสุวรรณ	มูลนิธิโลกสีเขียว กรุงเทพมหานคร
5.	คุณวิภาวรรณ นาคแพน	มูลนิธิโลกสีเขียว กรุงเทพมหานคร
6.	คุณนิรมล มุนจินดา	สำนักงานสารคดี กรุงเทพมหานคร
7.	คุณนงลักษณ์ ครองศักดิ์	คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพ.) กรุงเทพฯ
8.	คุณอุไรวรรณ ทองอู่	สวนไทรเกษม อ.ผาขาว จ.เลย
9.	คุณอภิญา กรรณภา	468 ม.2 ถ.มะลิวัลย์ อ.วังสะพุง จ.เลย
10.	คุณไวพจน์ วงศ์เพชร	กรุงเทพมหานคร
11.	คุณเทอดศักดิ์ บรรณาธรรม	111/314 ม.11 ค.ตลาดเจริญ อ.เมือง จ.นนทบุรี
12.	ดร.มนภาส เรือรวิวัฒน์บุญ	98/1 ถ.คิวนนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี
13.	คุณอุทรชัย เถลิ้มชัย	มูลนิธิสถานแสงอรุณ
14.	ดร.सानค้อ เถลิ้มชัย	มูลนิธิสถานแสงอรุณ
15.	ดร.สาธิต ปาน เถลิ้มชัย	มูลนิธิสถานแสงอรุณ
16.	ดร.วสิน เหลืองแจ่ม	21/29 ม.ธนินทร แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ
17.	นายสัญญา มัครินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น
18.	นายสมศักดิ์ เทียบคุณ	สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
19.	นส.ณัฐรดา แคลนกระโทก	สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
20.	นายพุทธไธ ชาติชนะ	สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
21.	นายวสันต์ เล่านาวัง	สำนักงานป่าไม้จังหวัดชัยภูมิ
22.	คุณนันทนา พรพนมมาศ	วัดป่ามหาวัน อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
23.	อ.ชำนาญ อินทรสมบัติ	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
24.	นางปัทมา อินทรสมบัติ	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
25.	นายประเสริฐศักดิ์ ชาติ	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
26.	นายสาขชก ศรีศักดิ์นอก	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
27.	นส.พิทวรรณ ลาภเกิด	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
28.	นส.พัชร คีอุคม	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
29.	นส.อุรวรรณ นารถสมบูรณ์	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
30.	นส.ชัชณิษฐ์ ขุนศรี	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ
31.	นส.นภาพร ชาติวิเศษ	โรงเรียนจักรี อ.จักรี จ.ชัยภูมิ

32.	นส.มรุตร พินิจกุล	โรงเรียนจักรัต อ.จักรัต จ.ชัยภูมิ
33.	นส.รัตนา แนนประนาม	โรงเรียนจักรัต อ.จักรัต จ.ชัยภูมิ
34.	คุณถ้านึก โพธิ์ศรี	วัดป่าสุคะโต อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
35.	คุณวินัย มงคลถ้ำ	ชมรมเด็กรักนก บ้านท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
36.	คุณศรีนวน ชัยนคร	ชมรมเด็กรักนก อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
37.	คุณวิรัช นาหัว	ชมรมเด็กรักนก อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
38.	แม่บัวไข โทโบ	ชาวบ้านท่ามะไฟหวาน
39.	แม่วงศ์ดอน สิกุล	ชาวบ้านท่ามะไฟหวาน
40.	แม่ฮ้วน อุ่นเสื่อ	ชาวบ้านลาดรินทอง
41.	แม่หมอก	ชาวบ้านลาดรินทอง
42.	คณฐฎิกา แชอึ้ง	บ้านวิถีไท - โครงการบ้านสวนเด็ก มุกนิชิเด็ก
43.	นายฉัตรชัย โรจน์เรืองไร	บ้านวิถีไท - โครงการบ้านสวนเด็ก ท่ามะไฟหวาน
44.	นส.สุนันทา	บ้านวิถีไท-โครงการบ้านสวนเด็ก และเด็ก ๆ 7 คน
45.	คุณไพฑูรย์ สุ่มมาดย์	38 หมู่ ๖ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
46.	นายนิวัฒน์ ขั้วบุญญจันทร์	จ.ชัยภูมิ
47.	คณ.สุกัศตร เรืองขจร	ชมรมเด็กรักนก ท่ามะไฟหวาน
48.	คช.สมัย จันทร์แทน	ชมรมเด็กรักนก ท่ามะไฟหวาน
49.	คช.อดิศักดิ์ พงษ์ขวาน้อย	ชมรมเด็กรักนก ท่ามะไฟหวาน
50.	คช.อนุชา ศรีวงษ์	ชมรมเด็กรักนก ท่ามะไฟหวาน
51.	Lizs Franbland	Australia
52.	Johan Driksson	Sweden
53.	Yuichiro Amekawa	Japan

รายชื่อหมู่บ้าน วัด และโรงเรียนในเขตพื้นที่ปฏิบัติงานโครงการ

เขตตำบลธาตุทอง อ.ภูเขียว จำนวน 2 หมู่บ้าน 2 วัด 1 โรงเรียน

1. หมู่บ้านตาตรินทอง ต.ธาตุทอง อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
2. หมู่บ้านตาตใหญ่ ต.ธาตุทอง อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
3. วัดป่ามหัวัน(ภูหลง) บ้านตาตรินทอง อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
4. วัดป่าตาดภูทอง บ้านตาตใหญ่ อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ
5. โรงเรียนบ้านตาตรินทอง ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1-6

เขตตำบลท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จำนวน 11 หมู่บ้าน 10 วัด 6 โรงเรียน

1. หมู่บ้านท่าเวอโน-นอก ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
2. หมู่บ้านท่าทางเกวียน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
3. หมู่บ้านวังแซ่ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
4. หมู่บ้านใหม่ไทยเจริญ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
5. หมู่บ้านกุดโง้ง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
6. หมู่บ้านท่ามะไฟหวาน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
7. หมู่บ้านท่ามะไฟหวานพัฒนา ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
8. หมู่บ้านป่าขนุน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
9. หมู่บ้านไทรทอง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
10. หมู่บ้านทุ่งคำหลวง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
11. หมู่บ้านยางคำ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
12. วัดบ้านท่าเวอโน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
13. วัดบ้านท่าเวอนอก ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
14. วัดบ้านท่าทางเกวียน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
15. วัดบ้านกุดโง้ง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
16. วัดป่าสุคะโต บ้านใหม่ไทยเจริญ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
17. วัดบ้านไทรทอง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

18. วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
19. วัดบ้านทุ่งคำหลวง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
20. วัดบ้านยางคำ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
21. วัดป่ายางคำวราธรรม ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
22. โรงเรียนบ้านท่าทางเกวียน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
23. โรงเรียนบ้านกุดโง้งคงสวรรค์ (ขยายโอกาสถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3) ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
24. โรงเรียนบ้านท่ามะไฟหวาน ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
25. โรงเรียนท่ามะไฟหวานวิทยา (ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
26. โรงเรียนบ้านยางคำวิทยา ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
27. โรงเรียนบ้านทุ่งคำหลวง ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

เขตตำบลเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จำนวน 7 หมู่บ้าน 6 วัด 3 โรงเรียน

1. หมู่บ้านหลุบช้างพลาย ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
2. หมู่บ้านเก่าย่ำดี ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
3. หมู่บ้านห้วยทรายทอง ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
4. หมู่บ้านด่านเจริญ ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
5. หมู่บ้านท่ากอก ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
6. หมู่บ้านโป่งช้าง ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
7. หมู่บ้านหนองพิพ่วน ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
8. วัดบ้านโป่งช้าง ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
9. วัดบ้านหนองพิพ่วน ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
10. วัดบ้านเก่าย่ำดี(ปู่ด้วงย่ำดี) ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
11. วัดบ้านห้วยทรายทอง(ศรีสง่าสามัคคี) ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
12. วัดบ้านท่ากอก ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
13. วัดบ้านหลุบช้างพลาย ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
14. โรงเรียนบ้านหนองพิพ่วน(วัดอรุณคงคาราม) ต.บ้านเก่าย่ำดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

15. โรงเรียนบ้านด่านเจริญท่ากอกวิทยาสรรค์ ต.บ้านเก่าयाดี อ. แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
16. โรงเรียนเก่าयाดีวิทยา (โรงเรียนขยายโอกาส ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3) ต.บ้านเก่าयाดี อ. แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

เขตตำบลท่าหินโงม อ.เมือง จำนวน 10 หมู่บ้าน 6 วัด 4 โรงเรียน

1. หมู่บ้านท่าหินโงม ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
2. หมู่บ้านห้วยหมากแดง ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
3. หมู่บ้านใหม่บัวงาม ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
4. หมู่บ้านหินหมึบ ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
5. หมู่บ้านหนองขวาง ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
6. หมู่บ้านวังน้ำเขียว ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
7. หมู่บ้านวังโพน ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
8. หมู่บ้านแหล่หญ้าคา ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
9. หมู่บ้านวังคำแคน ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
10. หมู่บ้านขับสมบูรณ ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
11. วัดบ้านห้วยหมากแดง ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
12. วัดบ้านท่าหินโงม(วัดสามัคคีธรรมบรรพต) ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
13. วัดบ้านหินหมึบ(วัดป่าสันติธรรม) บ้านหินหมึบ ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
14. วัดบ้านวังคำแคน บ้านวังคำแคน ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
15. วัดบ้านวังน้ำเขียว ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
16. วัดบ้านใหม่บัวงาม ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
17. โรงเรียนท่าหินโงมวิทยาคม (ขยายโอกาสระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3) ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
18. โรงเรียนบ้านห้วยหมากแดง ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
19. โรงเรียนบ้านวังโพน (ขยายโอกาสระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3) ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ
20. โรงเรียนบ้านวังคำแคน (โรงเรียนประถมศึกษาสาขาท่าหินโงม) ต.ท่าหินโงม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ

เขตตำบลขับสี่ทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จำนวน 10 หมู่บ้าน 7 วัด 5 โรงเรียน

1. หมู่บ้านลาดผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
2. หมู่บ้านบ่อทองคำ ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
3. หมู่บ้านแหล่อ่อนซอน ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
4. หมู่บ้านซับสีทอง ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
5. หมู่บ้านไทรย้อย ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
6. หมู่บ้านห้วยผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
7. หมู่บ้านหนองแขว ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
8. หมู่บ้านหนองฉนวน ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
9. หมู่บ้านกกผิ้ง ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
10. หมู่บ้านแจ้งเจริญ ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
11. วัดบ้านลาดผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
12. วัดบ้านไทรย้อย(วัดไทรทองสามัคคี) ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
13. วัดบ้านหนองแขว ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
14. วัดบ้านห้วยผักหนาม(วัดอรัญญะวนาราม) ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
15. วัดบ้านกกผิ้ง ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
16. วัดบ้านแหล่อ่อนซอน ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
17. วัดบ้านหนองฉนวน(คงคาสวรรค์) ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
18. โรงเรียนบ้านลาดผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
19. โรงเรียนบ้านซับสีทอง ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
20. โรงเรียนบ้านหนองแขว ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
21. โรงเรียนบ้านหนองฉนวน ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
22. โรงเรียนบ้านห้วยผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ

สถานที่

หน่วยลำปะเทาะ วัดป่ามหาวัน(ภูหลวง) บ้านตาตรินทอง อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ

16 ธันวาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	แสงขาวระเหิน	แสงเหลืองปนออกน้ำตาลหรืออยู่ในไม่ตก	แสงเหลืองปนออกน้ำตาลหรืออยู่ในไม่ตก	แสงสว่างขาวใส	ใส	แสงเขียวปนเหลือง	ขุ่นขาว กลุ่ม 1	ขุ่นขาวใส กลุ่ม 1	สีประขาว (ขุ่นขาว) กลุ่ม 2	แสงเขียวปนออกน้ำตาลหรืออยู่ในไม่ตก	ใส	ขุ่นขาวใส กลุ่ม 2	ขุ่นขาว กลุ่ม 2	แสงเขียวปนออกน้ำตาลหรืออยู่ในไม่ตก	ใส
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำดีมาก

สถานที่

ลำห้วยวังหิน บ้านท่าเว่อใน ต.ท่ามะโพนหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

19 ธันวาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	แสงขาวใส	แสงชมพูเข้มออกน้ำตาลอยู่ในแสง	แสงชมพูเข้มออกน้ำตาลอยู่ในแสง	แสงขาวขุ่น	น้ำขุ่น	แสงชมพูเข้มออกน้ำตาล	ขุ่นขาว กลุ่ม 1	ขุ่นขาวใส กลุ่ม 1	สีประขาว (ขุ่นขาว) กลุ่ม 2	แสงชมพูเข้มออกน้ำตาลอยู่ในแสง	ขุ่นขาว	ขุ่นขาวใส กลุ่ม 2	ขุ่นขาว กลุ่ม 2	แสงชมพูเข้มออกน้ำตาล	น้ำขุ่น
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างดีมีแนวโน้มที่จะแย่ในอนาคต

ที่สำรวจ : .....
 ชื่อวิชา : งานทำ

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ชื่อ	ได้เดือนน้ำ	
										ได้เดือนปลอกแดง		
										ได้เดือนน้ำเสีย		
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	หนองน้ำจืดแดง	หนองน้ำจืดแดง	P
										หอยกาบเมล็ดตัว	หอยกาบ กลุ่ม II	O
										หอยฝาเดียวอื่นๆ	หอยฝาเดียว กลุ่ม II	N
										กุ้งฝอย	กุ้งน้ำจืด กลุ่ม II	M
			X	X	X	X	X	X	X	จิ้งหรีด	หนองปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก II	L
										ไม่ชื่อ		K
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	ว่านน้ำได้	ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว กลุ่ม II	J
										เหงือกกระโปรง		
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	หอยเจดีย์	หอยฝาเดียว กลุ่ม I	I
										หอยหมวกเจ็ก		
										ไม่ชื่อ	หอยกาบ กลุ่ม I	H
										หอยกาน้ำจืด		
										ไม่ชื่อ		
										แมลงปอน้ำตกรรณ		
										แมลงปอน้ำตกรรณ		
										แมลงปอเริ่มหางโปง		
										แมลงปอเริ่มรณ	ตัวอ่อนแมลงปอและแมลงปอเริ่ม	G
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	แมลงปอเต็มหางเขียว		
										แมลงปอตัวสั้น		
										แมลงปอธรรมดา		
										กุ้งน้ำจืด	กุ้งน้ำจืด กลุ่ม I	E
										แมลงข้างกรามโต	ตัวอ่อนแมลงข้างกรามโต	W
										ไม่ชื่อ		
										ทอปลอกนิ้ว	ตัวอ่อนหนองปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก I	D
										หัวหลิม		
										ไม่ชื่อ		
										ของไม้	ตัวอ่อนหนองปลอกน้ำอยู่ในปลอก	C
										ปลอกกรวดข้าง		
										ปลอกแดง		
										ไม่ชื่อ		
										ตัวป้อม	ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน	B
										จักกะแรฟ		
										ไม่ชื่อ		
										เหงือกขนนก		
										ขด		
										เหงือกบนหลัง	ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว กลุ่ม I	A
										เหงือกนอก		
										ตัวแบน		

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ซีแพก กลุ่ม 1	แมลงภู่ หิน	แมลงทอมซม. เหย่น้ำจืดที่อยู่ในโคลน	แมลงทอมซม. เหย่น้ำจืดที่อยู่ในโคลน	แมลงช้างควาญ	กิ้งก่า	แมลงปอ/แมลงปอ	หอยกาบ กลุ่ม 1	หอยฝาเดียว กลุ่ม 1	ซีแพก (จำพวก) กลุ่ม 2	แมลงทอมซม. เหย่น้ำจืดที่อยู่ในโคลน	หอย	หอยฝาเดียว กลุ่ม 2	หอยกาบ กลุ่ม 2	หอยน้ำจืด	ไม่ได้
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ก่อนข้างตึมิแนวโน้มที่จะแยในลนาคค

[illegible]

สถานที่ ห้วยลำปะทาว บ้านท่าทางเกวียน ต.ท่ามะโพนวน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
วันที่ 25 มีนาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	แสงขาวนวล	แสงเหลืองปนขาวนวลน้ำขุ่นอยู่ในหลอด	แสงเหลืองปนขาวนวลน้ำขุ่นอยู่ในหลอด กลุ่ม	แสงขาวนวล	ขุ่นขาว	แสงเหลืองปนขาวนวล	ขุ่นขาว กลุ่ม 1	ขุ่นขาว กลุ่ม 1	สีประขาว (ขุ่นขาว ..) กลุ่ม 2	แสงเหลืองปนขาวนวลน้ำขุ่นอยู่ในหลอด กลุ่ม	ขุ่นขาว	ขุ่นขาว กลุ่ม 2	ขุ่นขาว กลุ่ม 2	แสงเหลืองปนขาวนวลน้ำขุ่นอยู่ในหลอด	ขุ่นขาว
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ได้ค่อนข้างไปทางทางไม่ดี

สถานที่ ห้วยลำปะทาว บ้านท่าทางเกวียน ต.ท่ามะโพนหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2543

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	แสงเทาเงิน	แสงทองปนออกน้ำตาลหรือเขียวปนออก	แสงทองปนออกน้ำตาลไม่อยู่ในออก กลุ่ม	แสงสว่างมาก	สีน้ำตาล	แสงปนออกแสงปนเขียว	หอยขาว กลุ่ม 1	หอยดำเขียว กลุ่ม 1	สีประขาว (ว่านน้ำ...) กลุ่ม 2	แสงทองปนออกน้ำตาลไม่อยู่ในออก กลุ่ม	สีเหลือง	หอยดำเขียว กลุ่ม 2	หอยขาว กลุ่ม 2	หอยน้ำจืดแดง	ได้เดือนน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างไม่ดีและมีแนวโน้มที่จะแย่

สถานที่

ลำห้วยลำปะทาว บ้านกุดโง้ง ต.ท่ามะโพนวน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

20 ธันวาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ปลาขาว กลุ่ม 1	แมลงภู่	แมลงหวี่	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	ปลาขาว (ลำน้ำ) กลุ่ม 2	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน	แมลงวัน
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างไปในทางที่เสีย

กลุ่ม	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	ไม่มีชื่อ	ได้เดือนปลอกแดง	ได้เดือนน้ำเสีย	ได้เดือนน้ำ	D
											ไม่มีชื่อ	ได้เดือนปลอกแดง	ได้เดือนน้ำเสีย	ได้เดือนน้ำ	
			X	X		X	X	X	X	X	หอนอนน้ำจืดแดง	หอนอนน้ำจืดแดง			O
	X	X			X		X			X	หอยกาบแมลงดำ	หอยกาบ กลุ่ม II			N
						X					หอยฝาเดียวอื่นๆ	หอยฝาเดียว กลุ่ม II			M
	X			X	X						กุ้งฝอย	กุ้งน้ำจืด กลุ่ม II			L
	X	X		X		X	X	X	X	X	จิ๊ก	หอนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก II			K
	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	ไม่มีชื่อ				
					X		X			X	วายน้ำได้	ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว กลุ่ม II			J
						X				X	เหงือกกระโปรง				
	X	X			X	X	X			X	หอยเจดีย์	หอยฝาเดียว กลุ่ม I			I
											หอยหมวกเจ๊ก				
											ไม่มีชื่อ	หอยกาบ กลุ่ม I			H
											หอยกาบน้ำจืด				
											ไม่มีชื่อ				
											แมลงปอน้ำจืดธรรมดา				
											แมลงปอน้ำจืดเขียว				
											แมลงปอเข็มหางโปง				
											แมลงปอเข็มธรรมดา	ตัวอ่อนแมลงปอและแมลงปอเข็ม			G
											แมลงปอเสือหางเขียว				
											แมลงปอตัวสั้น				
							X				แมลงปอธรรมดา				
											กุ้งน้ำจืด	กุ้งน้ำจืด กลุ่ม I			F
											แมลงช้างกรามโต	ตัวอ่อนแมลงช้างกรามโต			E
											ไม่มีชื่อ				
										X	หอยปลอกน้ำ	ตัวอ่อนหอนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก I			D
											หัวหลิม				
											ไม่มีชื่อ				
											รองใบไม้	ตัวอ่อนหอนอนปลอกน้ำอยู่ในปลอก			C
											ปลอกกวาดข้าง				
											ปลอกแตร				
											ไม่มีชื่อ				
											ตัวป้อม	ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน			B
											จักกะแร้				
											ไม่มีชื่อ				
											เหงือกขนนก				
							X				ขลุ่ย	ตัวอ่อนแมลงชีปะขาว กลุ่ม I			A
											เหงือกบนหลัง				
											เหงือกแฉก				
											ตัวแบน				

สถานที่ น้ำตกสาวแอะ - สะพาน บ้านกุดโง้งตงสวรรค์ ต.ท่ามะปรางหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ
วันที่ 6 กรกฎาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ซีประขาว กลุ่ม 1	แมลงเกาะหิน	แมลงหนอนปลอกน้ำอาศัยอยู่ในปลอก	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก กลุ่ม	แมลงช้างกระน้ำ	กุ้งน้ำตก	แมลงปอแมลงปอเริ่ม	หอยกาบ กลุ่ม 1	หอยฝาเดียว กลุ่ม 1	ซีประขาว (จำพวก ..) กลุ่ม 2	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก กลุ่ม	กุ้งฝอย	หอยฝาเดียว กลุ่ม 2	หอยกาบ กลุ่ม 2	หนอนน้ำจืดแดง	ไส้เดือนน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ได้ค่อนข้างไปทางทางแย่มาก เป็นเพราะปริมาณน้ำน้อย บริเวณสำรวจเป็นก้อนหิน และพื้นเป็นทราย มีสาหร่ายจำนวนมาก

สถานที่ น้ำตกลาวและสะพาน บ้านภูจิ้งคองสวรรค์ ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

วันที่ 3 มีนาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ได้ค่อนข้างไปทางทางไม่ดี

โดย....	ดญ.อุบลสร เวียงขจร	ป.3	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.นุจรี ทรวงโพธิ์	ป.5	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.จิราพร พิมพ์พันธ์	ป.4	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดช.อานนท์ ไหว้สิงห์	ป.3	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดช.ถาวร วัดชัยภูมิ	ป.3	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.ชไมพร อินทวงศ์	ป.4	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.พรทิพย์ วัดชัยภูมิ	ป.3	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.พิลยวรรณ แสงจันทร์อ่อน	ป.4	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดญ.เสาวลักษณ์ ทรวงโพธิ์	ป.3	โรงเรียนท่ามะไฟหวาน
	ดช.อิศศักดิ์ (แซก)		อนุบาล

สถานที่ น้ำตกสาวและ โรงเรียนบ้านกุดโง้งคงสวรรค์ ต.ท่ามะโพนหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2543

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ปลาขาว กลุ่ม 1	แมลงเกาะหิน	แมลงหนอนปลอกน้ำอาศัยอยู่ในปลอก	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก กลุ่ม	แมลงรำวงราโมด	กุ้งน้ำตก	แมลงป่อง/แมลงป่องเริ่ม	หอยกาบ กลุ่ม 1	หอยฝาเดียว กลุ่ม 1	ปลาขาว (สายน้ำ ..) กลุ่ม 2	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอก กลุ่ม	กุ้งฝอย	หอยฝาเดียว กลุ่ม 2	หอยกาบ กลุ่ม 2	หนอนน้ำจืดบดง	ไส้เดือนน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างดีแต่มีแนวโน้มที่จะไม่ดี

สถานที่

ลำห้วยลาดผักหนาม บ้านลาดผักหนาม ต.ซับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ

21 ธันวาคม 2544

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ที่ประจวบ กลุ่ม 1	แหล่งกาเหมา	แหล่งหนองน้ำออกมากอยู่ไม่ไกล	แหล่งหนองน้ำออกมากอยู่ไม่ไกล	แหล่งวังทรายน้ำใส	ทุ่งน้ำใส	แหล่งป่า/แหล่งป่าชุ่ม	ห้วยกุ่ม กลุ่ม 1	ห้วยน้ำเตา กลุ่ม 1	ที่ประจวบ (ใช้น้ำ .) กลุ่ม 2	แหล่งหนองน้ำออกมากอยู่ไม่ไกล	ทุ่งน้ำใส	ห้วยน้ำเตา กลุ่ม 2	ห้วยกุ่ม กลุ่ม 2	หนองน้ำน้ำจืดแดง	น้ำใส
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างไปในทางที่ดี แต่มีแนวโน้มที่จะแย่ในอนาคต

ข้อมูลการประเมินผล										ได้คะแนนน้ำ	ได้คะแนนน้ำ	
										ไม่รู้จัก	ได้คะแนนน้ำ	P
										ได้เดือนปลูกแดง		
										ได้เดือนน้ำเสีย		
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	หนอนรึ้นน้ำจืดแดง	หนอนรึ้นน้ำจืดแดง	O
										หอยกาบเมล็ดดำ	หอยกาบ กลุ่ม II	N
										หอยฝาเดียวอื่นๆ	หอยฝาเดียว กลุ่ม II	M
X	X									กังฝอย	กังน้ำจืด กลุ่ม II	L
X	X									จิโก้	หนอนปลูกน้ำไม่อยู่ในปลูก II	K
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	ไม่รู้จัก		
X	X									ว่ายนน้ำได้	ตัวอ่อนแมลงที่ปะขาว กลุ่ม II	J
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	เหวี่ยงกระโปรง		
										หอยเจดีย์	หอยฝาเดียว กลุ่ม I	I
										หอยหมวกเจ็ก		
										ไม่รู้จัก	หอยกาบ กลุ่ม I	H
										หอยกาบน้ำจืด		
X										ไม่รู้จัก		
										แมลงปอน้ำจืดธรรมดา		
										แมลงปอน้ำจืด ๖๖๖		
										แมลงปอเข็มหางโปง		
										แมลงปอเข็มธรรมดา	ตัวอ่อนแมลงปอและแมลงปอเข็ม	G
X	X	X	X				X	X	X	แมลงปอเสือหางเขียว		
										แมลงปอตัวสั้น		
										แมลงปอธรรมดา		
										กังน้ำจืด	กังน้ำจืด กลุ่ม I	F
										แมลงข้างกรามโต	ตัวอ่อนแมลงข้างกรามโต	E
										ไม่รู้จัก		
										ทอปปลอกนิ้ว	ตัวอ่อนหนอนปลูกน้ำไม่อยู่ในปลูก I	D
X	X									หัวหลิม		
X	X		X						X	ไม่รู้จัก ๖๖๖๖๖๖		
										ของใบไม้	ตัวอ่อนหนอนปลูกน้ำอยู่ในปลูก	C
X										ปลอกกวอดข้าง		
										ปลอกแตร		
										ไม่รู้จัก		
										ตัวป้อม	ตัวอ่อนแมลงเกาะหิน	B
										จักกะแร้		
X	X	X	X	X						ไม่รู้จัก		
										เหวี่ยงขนนก		
										ขจร	ตัวอ่อนแมลงที่ปะขาว กลุ่ม I	A
										เหวี่ยงบนหลัง		
										เหวี่ยงแขก		
										ตัวแบน		

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีเขียว กลุ่ม 1	แมลงเกาะกิน	แมลงหนอนปลอกน้ำอาศัยอยู่ในปลอก	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอกกลุ่ม	แมลงช้างกระน้ำใต้	กุ้งน้ำตก	แมลงจอกแมลงปอเข้	หอยกาบ กลุ่ม 1	หอยฝาเดียว กลุ่ม 1	สีเขียว (ข่าวน้ำ ..) กลุ่ม 2	แมลงหนอนปลอกน้ำไม่อยู่ในปลอกกลุ่ม	กุ้งฝอย	หอยฝาเดียว กลุ่ม 2	หอยกาบ กลุ่ม 2	หนอนน้ำจืดแดง	ไส้เดือนน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ได้ค่อนข้างไปทางดี แต่เนื่องจากสภาวะของน้ำในขณะสำรวจอยู่ในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำน้อยและบางช่วงน้ำขาดหายจึงทำให้พบสัตว์น้อยชนิด และมีก้อนหินขนาดใหญ่จำนวนมาก

สถานที่ ลำห้วยผักหนาม โรงเรียนบ้านลาดผักหนาม ต.ทับสีทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2543

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	แสงขาว	แสงเหลืองปนขาว อยู่ในโคลน	แสงเหลืองปนขาว ไม่อยู่ในโคลน	แสงขาวปนเทา	ขุ่นขาว	แสงขาวปนเทา	หอยขาว กลุ่ม 1	หอยดำเดี่ยว กลุ่ม 1	สีประขาว (ขุ่นขาว...) กลุ่ม 2	แสงเหลืองปนขาว ไม่อยู่ในโคลน	ขุ่นขาว	หอยดำเดี่ยว กลุ่ม 2	หอยขาว กลุ่ม 2	หอยดำเดี่ยว	ได้กลิ่นน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างไปในทางที่ดีแต่มีแนวโน้มที่จะไม่ดี

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	สีประขาว กลุ่ม 1	เมลงขาวเกิน	เมลงหนวมน้ำออกดำอยู่ในโลก	เมลงหนวมน้ำออกดำไม่อยู่ในโลก กลุ่ม	เมลงร่างขาวใส	น้ำใส	เมลงขาว/เมลงปนเริ่ม	หนวมน้ำ กลุ่ม 1	หนวมน้ำเดี่ยว กลุ่ม 1	สีประขาว (ดำปนน้ำ...) กลุ่ม 2	เมลงหนวมน้ำออกดำไม่อยู่ในโลก กลุ่ม	น้ำใส	หนวมน้ำเดี่ยว กลุ่ม 2	หนวมน้ำ กลุ่ม 2	หนวมน้ำที่มีสีแดง	น้ำใส
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างดีไปในทางที่เสีย

—

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

สถานที่ ลำห้วยแจ้ง บ้านหนองฉนวน ต.ขี้เหล็ก อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ

วันที่ 14 พฤศจิกายน 2543

ตารางประเมินผลคุณภาพน้ำ

หมวดสัตว์	ออกซิเจนสูง ← → ออกซิเจนต่ำ															
	ต้องการน้ำสะอาดมาก				ต้องการน้ำสะอาด					ทนน้ำสกปรกได้บ้าง					ทนน้ำสกปรกได้ดี	
	I				II					III					IV	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
	ที่ประจักษ์ กลุ่ม 1	แมลงเกาะหิน	แมลงหนอนปลอกน้ำจืดอยู่ในโลก	แมลงหนอนปลอกน้ำจืดอยู่ในโลก กลุ่ม	แมลงรำวงกรมโต	หิ่งห้อย	แมลงเอ/แมลงปอเริ่ม	หอยกาบ กลุ่ม 1	หอยฝาเดียว กลุ่ม 1	ที่ประจักษ์ (ส่วนน้ำ ..) กลุ่ม 2	แมลงหนอนปลอกน้ำจืดอยู่ในโลก กลุ่ม	ปูฝอย	หอยฝาเดียว กลุ่ม 2	หอยกาบ กลุ่ม 2	หอยน้ำจืด	ได้ค่อนน้ำ
10																
9																
8																
7																
6																
5																
4																
3																
2																
1																
กลุ่มสัตว์	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
หมวดสัตว์	I				II					III					IV	

คุณภาพน้ำพอใช้ค่อนข้างสกปรก เนื่องจากบริเวณที่สำรวจอยู่เหนือฝายกั้นน้ำ ห่างประมาณ 20 เมตร จึงเป็นแหล่งที่มีดินตะกอนจำนวนมาก และเป็นที่มีการใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก ในการปลูกผัก งามน้ำ และฟาร์มเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่

งบแสดงรายรับ-จ่าย
โครงการฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อชีวิตและชุมชนน้ำลำปะทาว (ธรรมชาติ ครั้งที่ 2)
ณ วันที่ 1 เมษายน 2545

ยอดรายรับ	งบประมาณ	
ขอคชกนา 1 ตุลาคม 2544 "ธรรมชาติ ครั้งที่ 1"	16,645	
เงินสนับสนุนกิจกรรมจากมูลนิธิโลกสีเขียว	151,000	167,645
เงินบริจาค		
คุณบุษกรชัย เณตชัยและครอบครัว	2,220	
คณะอาจารย์และนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (คณะวิทยาศาสตร์)	1,340	
คณะครูและนักเรียนโรงเรียนขามแก่นนคร	1,240	
คุณนิศากกร เวศกิจกุล	1,000	
คร.นฤมล แสงประดับ	1,000	
ชาวบ้านท่าหินโงม ค.ท่าหินโงม อ.เมือง	786	
ที่ผู้ (เรียงราย)	500	
คุณอุไรวรรณ ทองอยู่ สวนไทเกษตร อ.มหาสาร จ.สข	300	
คุณกานต์ ลิ้มเฉลิมวงษ์	300	
ชาวบ้านรับชมบูรณ์ ค.ท่าหินโงม อ.เมือง	272	
คุณครูวุฒิ พันสง โรงเรียนบ้านคาครินทอง	200	
นางสาวอุไรรัตน์ ช้างทรัพย์	200	
คุณวงเดือน สิทกุล บ้านท่ามะไฟหวาน	100	
นายโกศล อุวรรณัง	100	
ไม่ประสงค์ออกนาม	120	9,678
		177,323

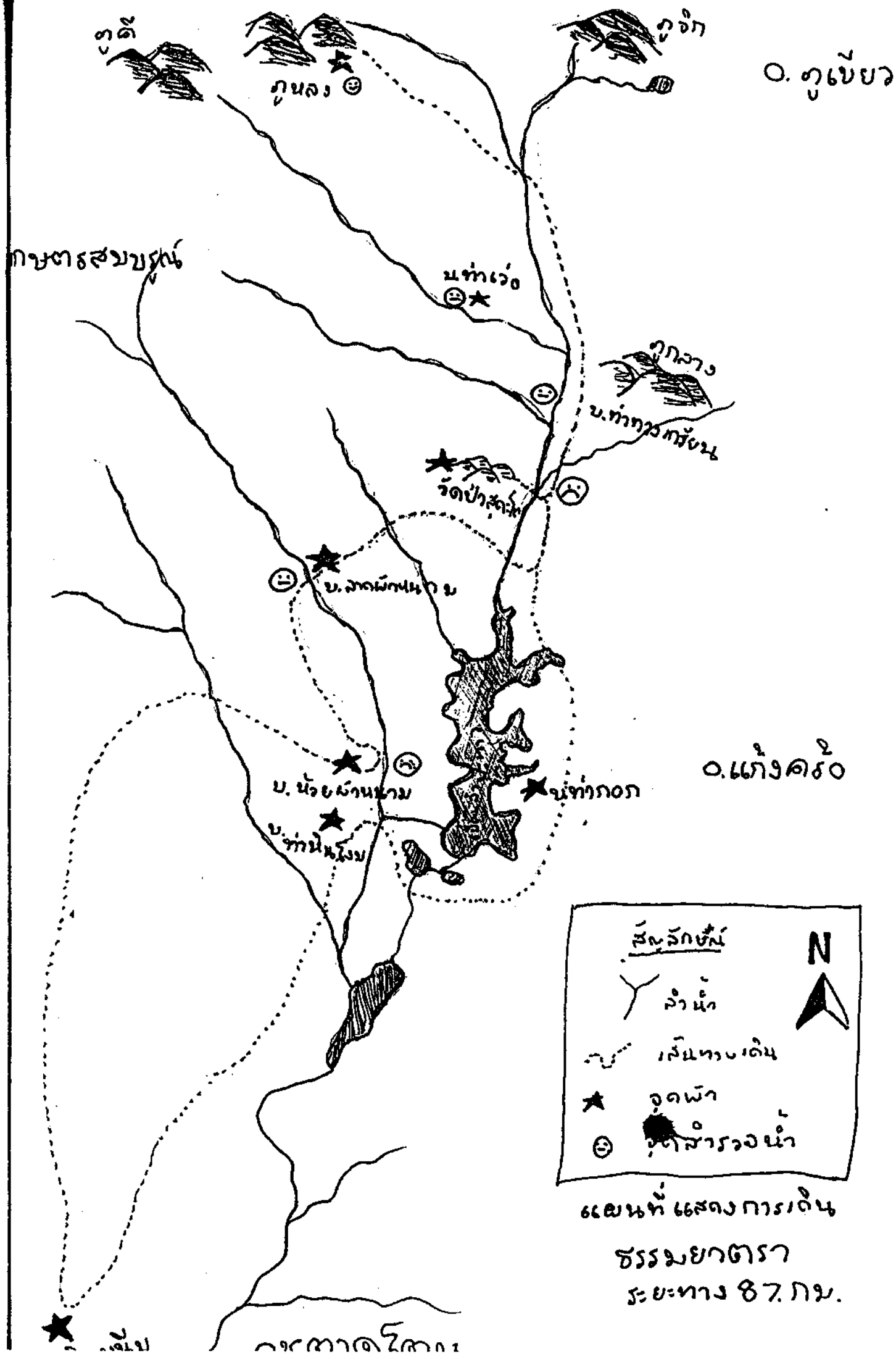
ตารางสรุปยอดเงินงบประมาณและค่าใช้จ่าย

	งบประมาณ	ค่าตอบแทน ค่างาน	ค่าเดินทางนำ	เช่าเหมารถ	ค่าวัสดุ อุปกรณ์	ค่าเครื่องวัด เครื่องเขียน	ค่าพิมพ์-ถ่าย สีรูป	ค่าจัดทำป้าย เอกสาร	ค่าอาหาร	โทรศัพท์	ค่าธรรมเนียม	หมายเหตุ
รวมงานและเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่					✓	✓	✓	✓		✓	✓	
วิจัย และศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล	20,000.00	10,900.00	4,800.00	10,000.00	1,244.00		1,374.00	2,505.00			1,020.00	31,843.00
จัดประชุมชาวบ้านและคณะกรรมการโครงการ	3,000.00				502.00				3,000.00			3,502.00
ซื้อเครื่องถ่ายภาพดิจิตอล จำนวน 1 เครื่อง (Sony)	28,000.00				32,565.00					✓		32,665.00
ค่าดำเนินการ (เที่ยวรถรับรถ-พลาตติกเคสถือ)	3,000.00					525.00	1,430.00					1,955.00
ค่าป้ายผ้า-กระดานคัดสรร จำนวน 10 แผ่น	8,000.00	1,500.00			8,142.00	2,356.00			2,200.00			14,198.00
ค่าแผนที่คู่มือน้ำลำปะทาคอนบน	4,000.00	-			600.00	2,800.00						3,400.00
ค่าวัสดุสนับสนุนเดิม อุปกรณ์กรมธรรมยาตรา ครั้งที่ 1	2,000.00	-			240.00		660.00					900.00
ค่าหนังสือกลกริน+สี						1,500.00						1,500.00
ฝึกอบรม												
ฝึกอบรมการประเมินคุณภาพน้ำให้กับครู-นักเรียน จำนวน 80 คน 25 โรงเรียน	62,000.00	9,000.00	2,430.00	3,000.00	12,000.00	4,364.00	1,885.00	3,300.00	17,708.00	354.00	455.00	54,796.00
จัด Work shopชาวบ้านและการใช้ประโยชน์และความ ลายพื้นถิ่นน้ำ 1 ครั้ง 20 คน 4 หมู่บ้าน												
รวมยอดจำ	15,000.00		3,974.00		3,084.00	2,734.00	3,606.00	600.00	11,108.00	330.00		25,436.00
ทำรายงานและประเมินผล	8,000.00					1,600.00	3,538.00	2,800.00			550.00	8,488.00
ลดค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น		21,400.00	11,204.00	13,000.00	58,377.00	15,879.00	12,293.00	9,205.00	34,016.00	684.00	2,025.00	178,083.00
ประมาณ	151,000.00	15,000.00	5,500.00	14,000.00	52,500.00	11,000.00	14,500.00	7,300.00	27,500.00	2,200.00	1,500.00	27,083.00
			1281			535	12550					16,645.00

พ. 1 กันยายน 2544 "ธรรมชาติ ครั้งที่ 1"

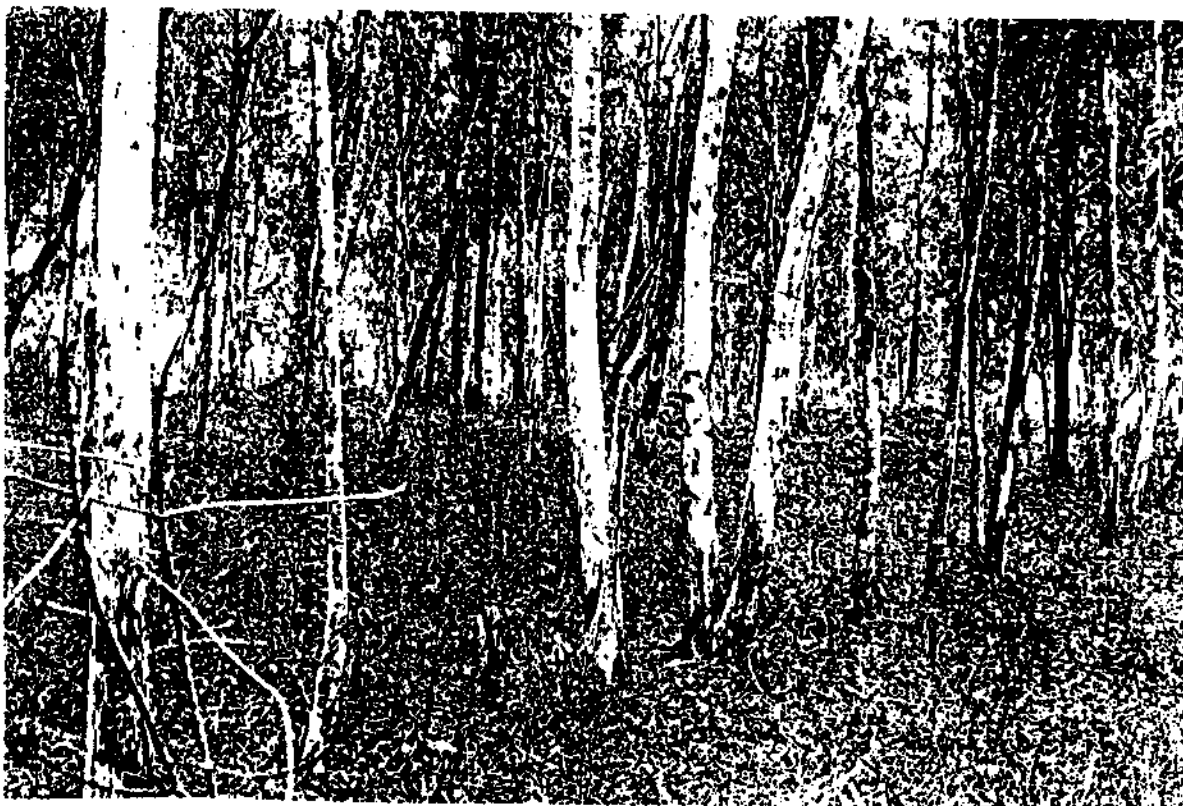
ប្រឹក្សាបរិទាន

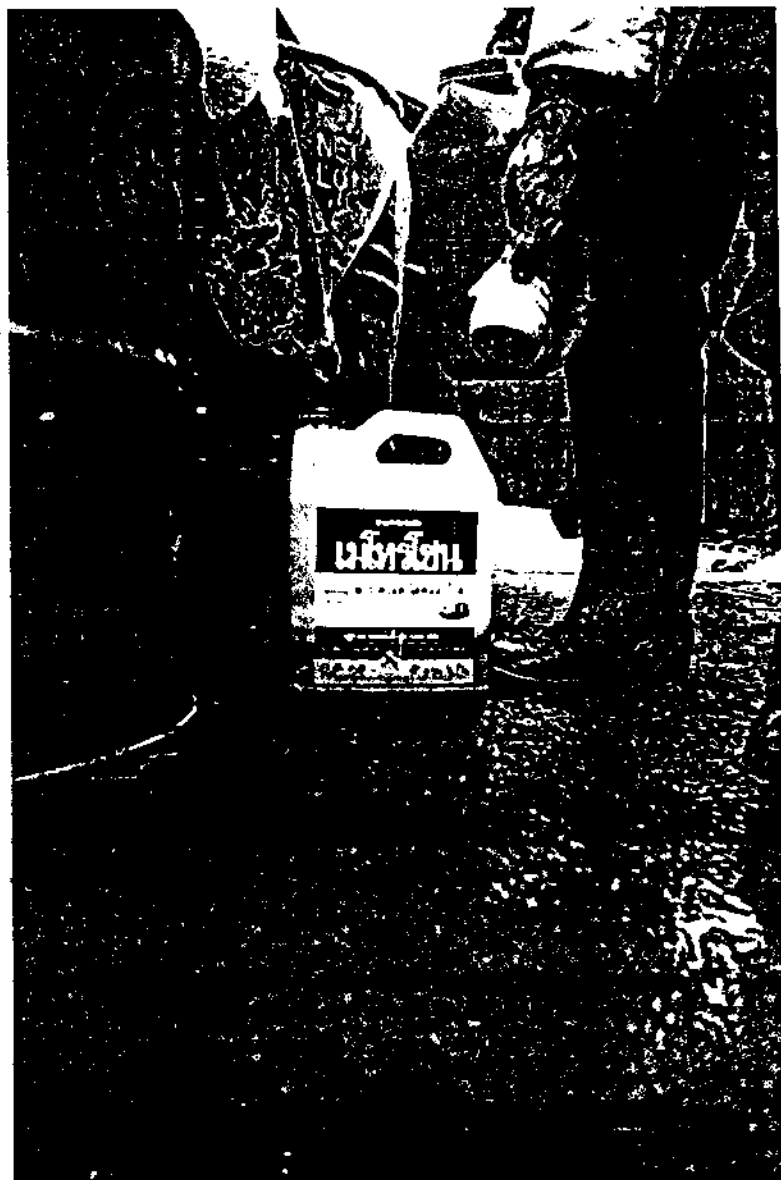
ค.เงินคงเหลือ 1 เมษายน 2545

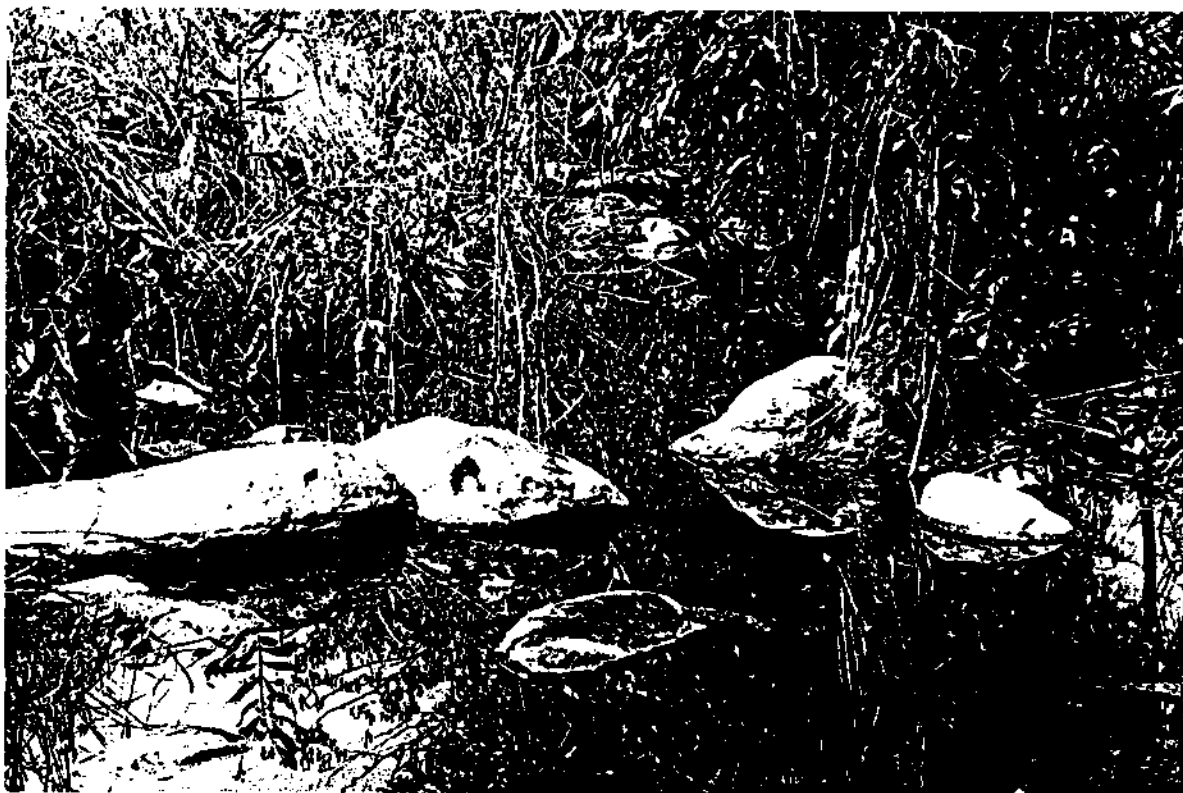

จุดสำรวจ ต้นหญ้า ลำปะทาว วัดป่ามณารักษ์ (ทุ่งหลวง) ↑ ☺

บริเวณ จุดสำรวจ ลำน้ำจันทน์ บ.ท่าเว่อ ↕

บริเวณ จุดสำรวจ ลำน้ำลำปะทาว ข. ท่งทางเกษม

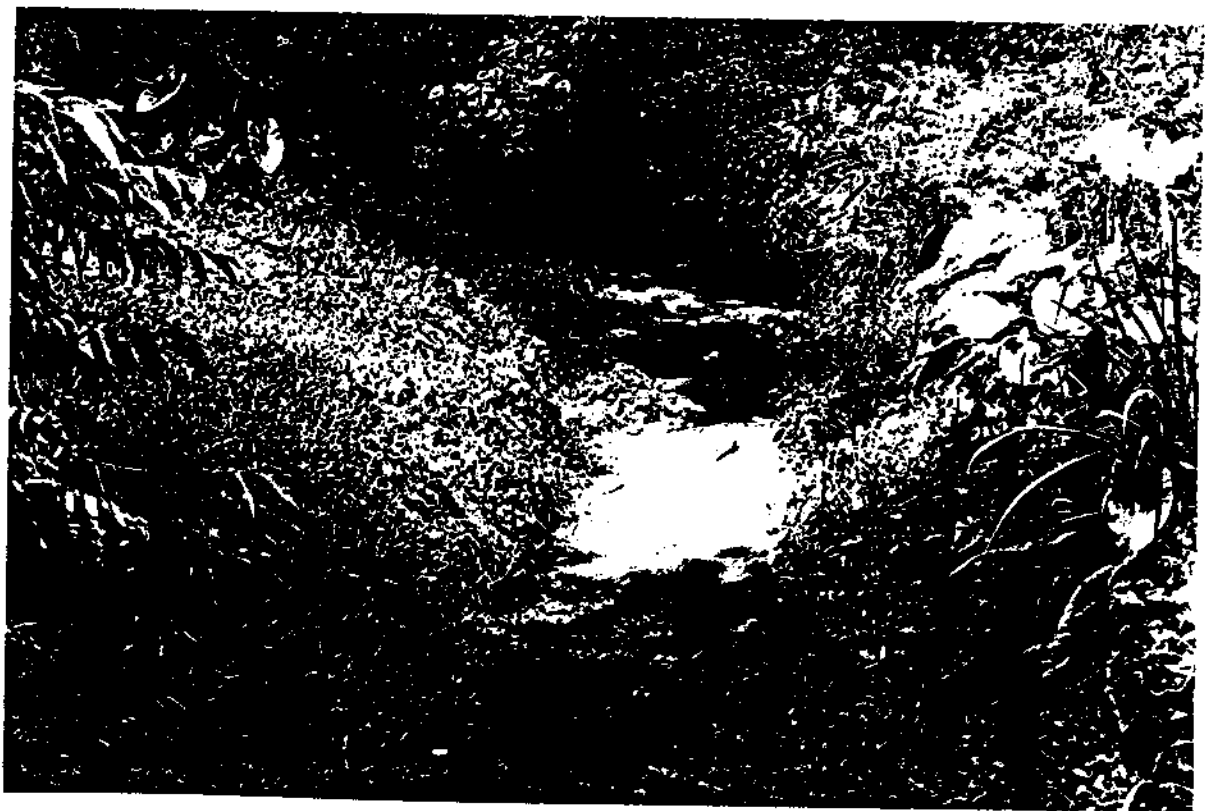
บริเวณจุดลำน้ำ น้ำขุ่นมาก บ.ลาดผักนาค

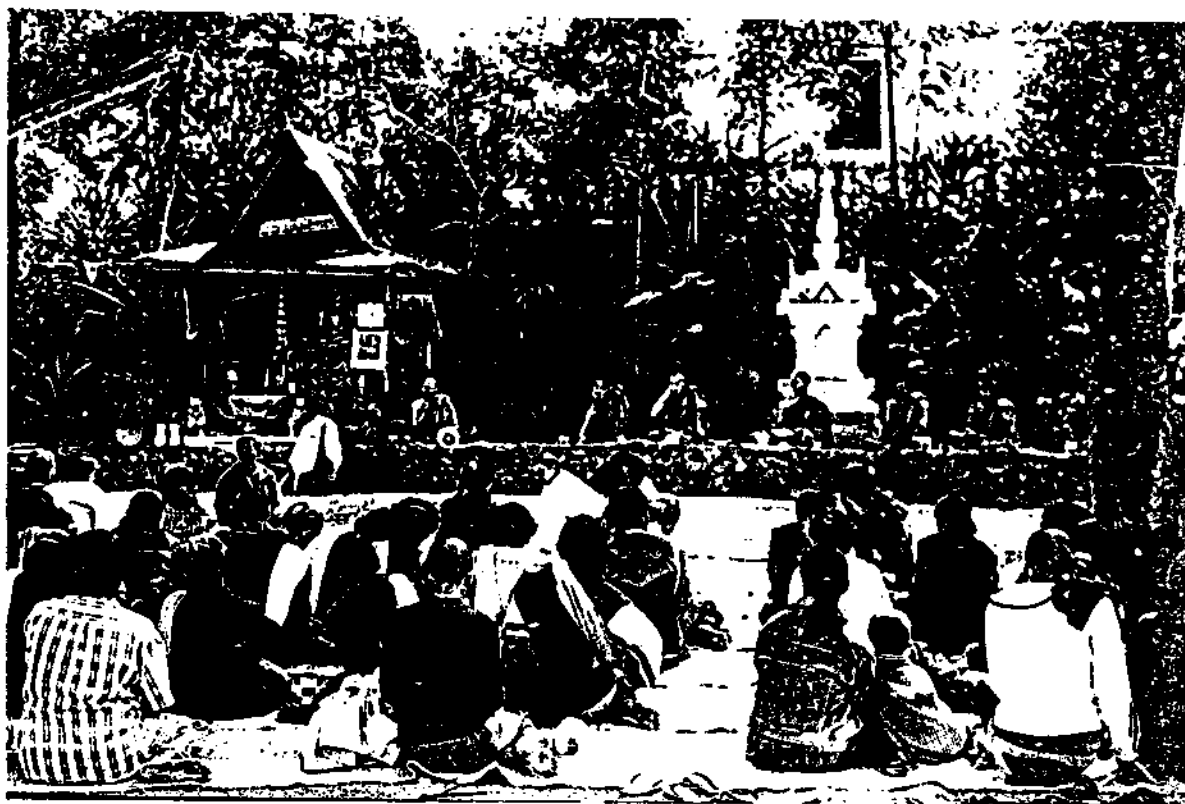

បរិវេណ ទុតនីវារទង្គិក វិទ្យាស្ថាន ដឹក បណ្ណាល័យ ប. ប្រាសាទ ដឹក បណ្ណាល័យ

↑

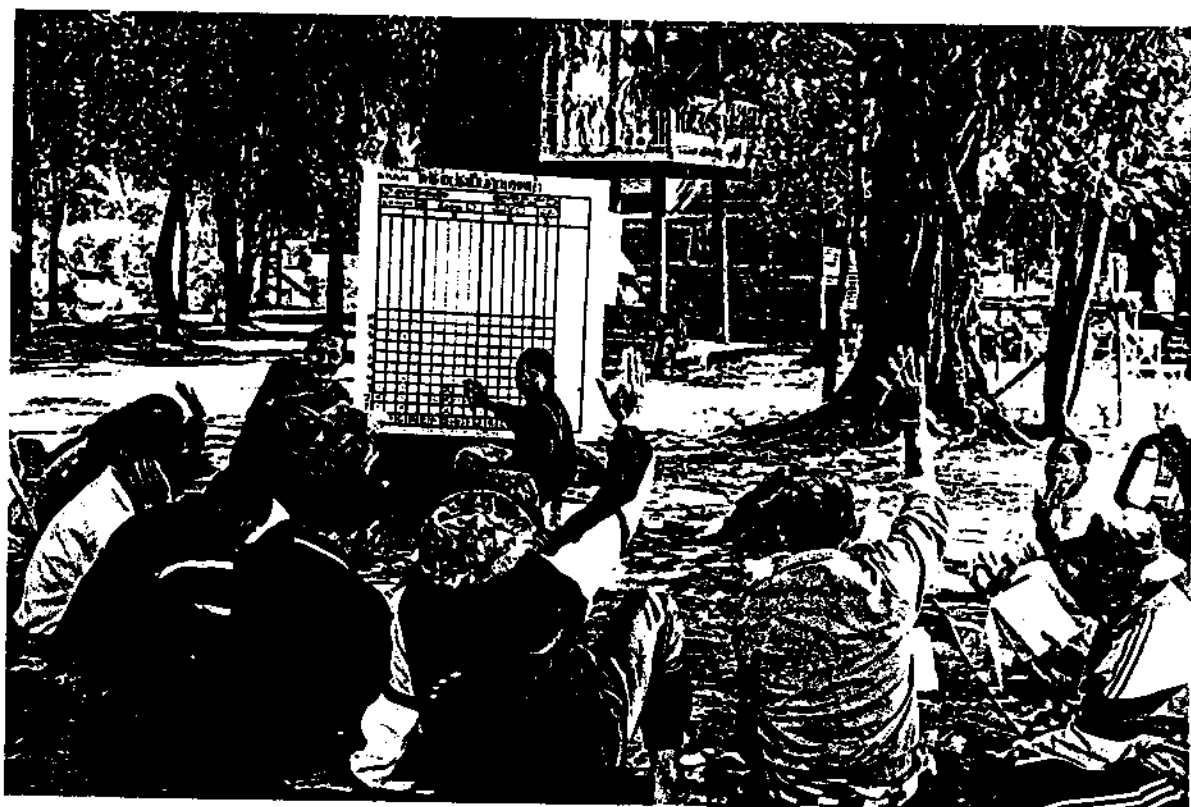

ជំហាន ឥតរំលឹក ទឹក ខ្ចី

ក្រុមប្រឹក្សាប្រឹក្សា ទឹក ខ្ចី

ร่วมกันลง กราฟประเมินคุณภาพน้ำ

ลงชุมชนสืบหาข้อมูลน้ำ จากชาวบ้าน

รับมอบ คู่ มือ นักสืบสายน้ำ หลังการอบรม

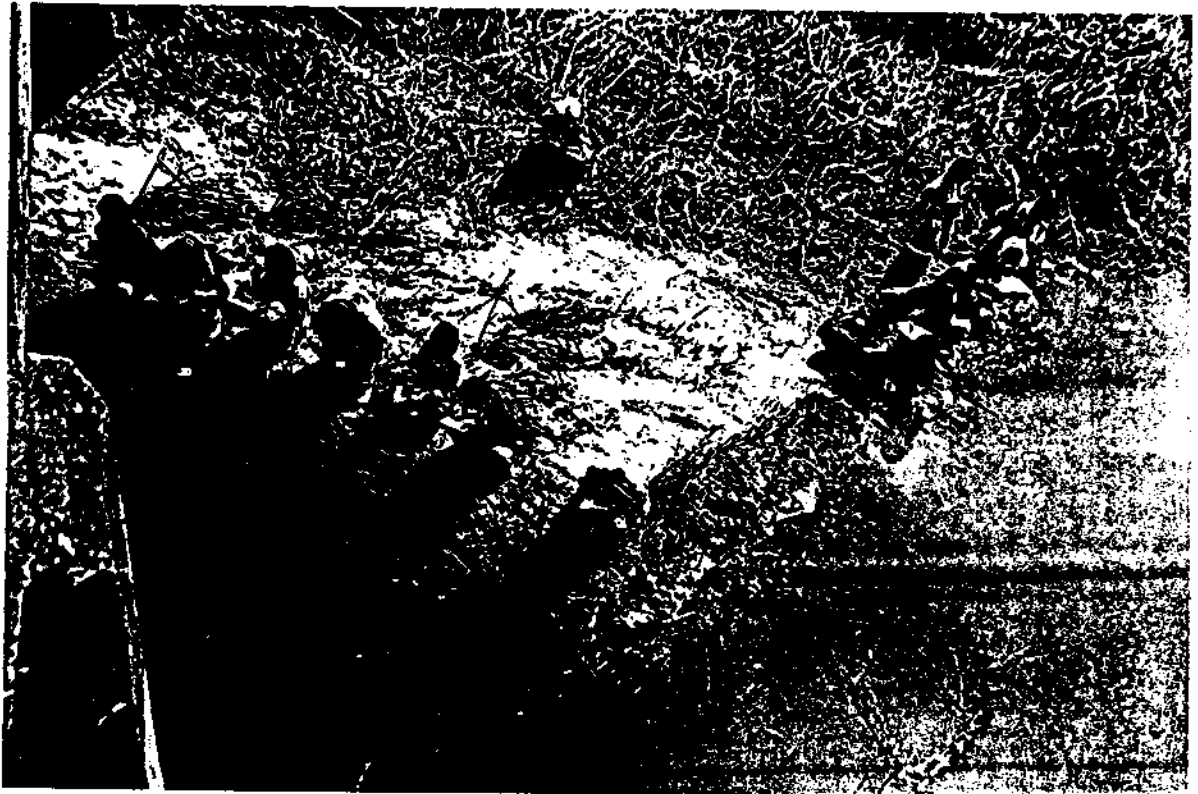
กลุ่ม ครู และ คณะผู้ปกครอง นักสืบสายน้ำ

กิจกรรมเรียนรู้ ธรรมชาติ จากการดูนก (ยามเช้า)

เพื่อเชื่อมโยง ธรรมชาติกับคน และในน้ำ เป็นสิ่งเดียวกัน ☯

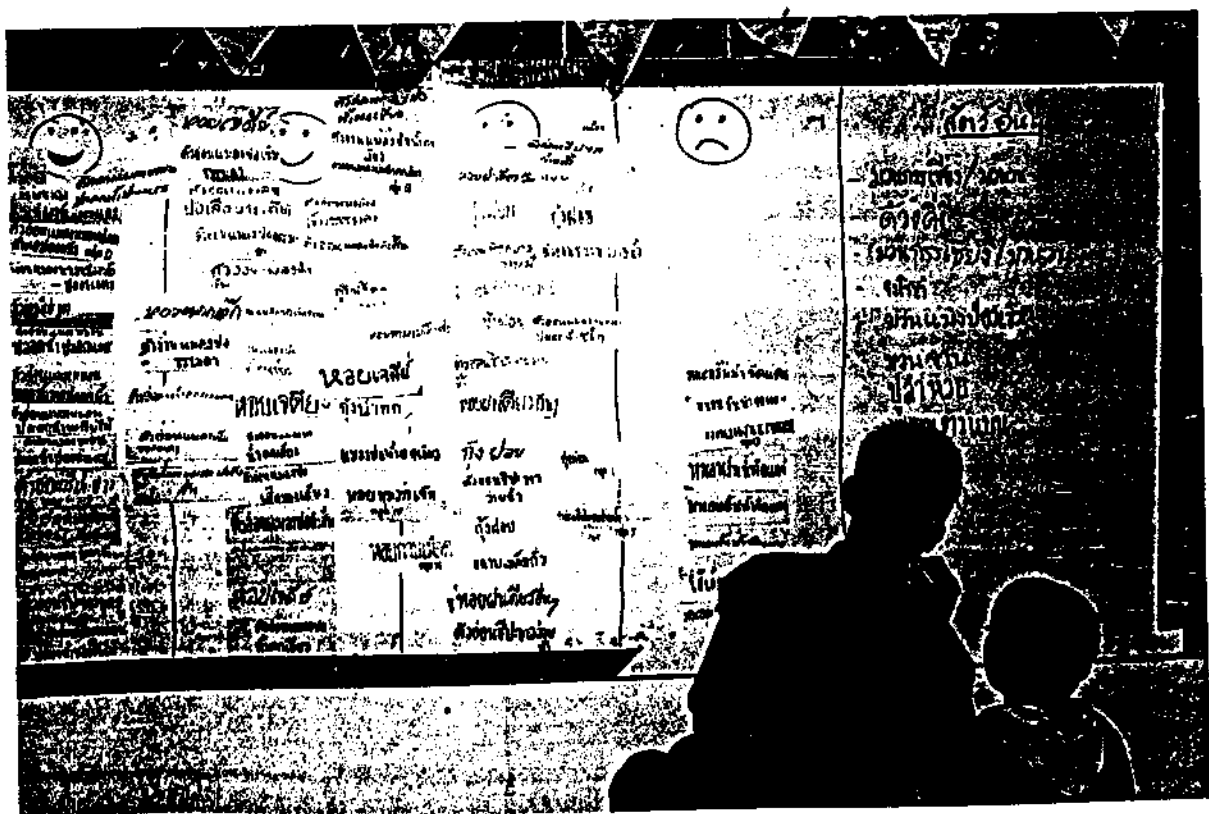
เรียงรายน้ำด้วย ปรชสบ การณ์ ส่วนตัว

คนหาสัตว์เล็กน้ำ จัด

วาง 66 คน 66 หัว
จุดก่อนสร้างงาน

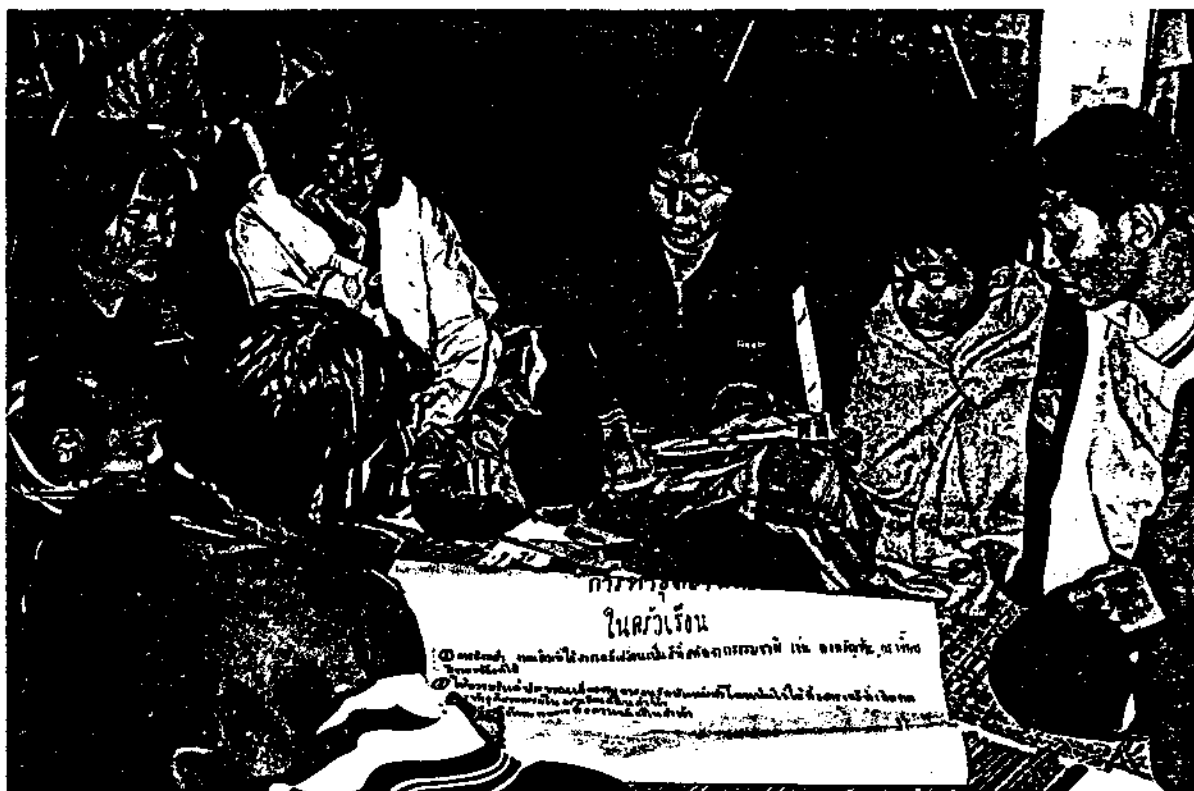

การ ตัก สัตว์ เล็ก น้ำ จืด

จิ๋ว แหก ชนิด บอง สัตว์ เล็ก น้ำ จืด

ระดมความคิด ปัญหาของสำน้ำ

ร่วมกัน เสนอแนะ ทางการแก้ไข ปัญหา ร่วมกัน

ถ่ายภาพสด ชีวีต ของสาข น้

นักเรียนที่เข้าร่วมอบรม นักสืบสาข น้

เมื่อสัตว์เล็ก ว่ายเวียนในธรรมชาติเพื่อล่าปะทาว

สัตว์เล็กๆ และตัวอ่อนแมลงหน้าตาแปลกๆ กำลังว่ายวนอยู่ในถาดสี่เหลี่ยม เพื่อให้เราส่องดูผ่านแว่นขยาย และจำแนกแบ่งประเภทของพวกมันตามถิ่นที่อยู่ซึ่งมีปริมาณออกซิเจนเพียงพอแก่การดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อปริมาณออกซิเจนในน้ำน้อยลง สัตว์เล็กๆ บางชนิดยังดำเนินชีวิตต่อไปได้เนื่องจากสามารถอดทนต่อสภาพน้ำดังกล่าว แต่ตัวอ่อนของแมลงบางชนิดยากนักที่จะทนทนต่อการขาดออกซิเจน เราจึงไม่พบมันอีกเลยในสายน้ำบางสาย

หากเปรียบเทียบเราต้องมีชีวิตอาศัยอยู่ในสถานที่ๆ อัดอัดขาดแคลน อีกทั้งอากาศมีความบริสุทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ที่เราพึงพอใจได้ อะไร? จะเกิดขึ้น หรือในบางสถานการณ์ เมื่อต้องเผชิญอยู่ภายใต้ความมืดเพียงลำพังมันไม่ง่ายเลยที่เราจะก้าวเดินอย่างปกติแม้ในบ้านของตัวเอง ทุกสิ่งทุกอย่างถูกปกคลุมไปด้วยการไม่สามารถมองเห็นได้ ความขลาดเขลาและความกลัวไม่รู้ว่าจะได้อยู่ข้างหน้าทำให้เรารู้สึกเดียวดายและว่างเปล่า สัตว์เล็กน้ำจืดเองก็รู้สึกเหมือนเรา

ในเวลานี้บางกายนึกจะอยู่ในร่องรอยแสงอาทิตย์ในน้ำไหม่ส่องสว่าง หรือให้ใครสักคนจ้องเทียบส่องดูให้ แต่สำหรับบางคนแล้ว การคลุกคลีทางเดินด้วยตนเองทำให้ความสว่างไสวของบ้านปรากฏชัดขึ้นมากยิ่งขึ้น เพราะได้รับรู้และได้สัมผัสสัมผัสด้วยตัวเองแล้วว่า สัตว์เล็กเหล่านี้ทำไมได้เหมือนเรา เราจะรวยเหลือสิ่งมีชีวิตเล็กๆ เหล่านี้บ้างไหม

ทางแบบใดที่เราเลือกเดิน มันขึ้นอยู่กับว่า คำถามสำคัญต่อชีวิตเราคืออะไรตรงไหน ความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวและปัญหาที่มีจะเป็นตัวสร้างคำถามที่ हम่าจะสนใจ และคำถามเป็นตัวกำหนดทิศทางและ

ลักษณะการเดินทางของเราเอง คำถามที่ดีเป็นการเปิดหนทางสู่ชีวิตเบื้องหน้า แล้วปล่อยให้คำตอบเป็นถนนสายเล็กๆ ทอดยาวอยู่เบื้องหลัง เพื่อให้เราขบคิดหาคำถามอื่นๆ บุกเบิกเส้นทางต่อไป เราจะเลือกเดินเพื่ออะไร? เดินอย่างไร?

คำถามหนึ่งจากสายน้ำ

ป็นี่เราทำการสำรวจสัตว์เล็กน้ำจืดในลำปะทาวเช่นเดียวกับปึกลาย ในแต่ละหมู่บ้านที่ซึ่งเราผ่านเข้าไปเยี่ยมเยียนและพักค้างคืน มีสัตว์เล็กๆ ในน้ำมากมายที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏผลเป็นพoissonได้ค่อนข้างดี แต่มีแนวโน้มว่าจะแย่ เนื่องจากตัวอ่อนแมลงต่างๆ ที่บอกว่าคุณภาพของลำน้ำเป็นน้ำดีและน้ำดีมีก มีให้พบเห็นอยู่บ้าง แต่ที่เรพบกันทุกกลุ่มคือสัตว์เล็กและตัวอ่อนแมลงที่บ่งชี้คุณภาพน้ำพoisson และสัตว์ประเภทที่พบในน้ำเสีย อย่างเช่น หนอนริ้นน้ำจืดแดง

เป็นต้น... ในทางกลับกันเมื่อถึงหมู่บ้านที่คุณภาพน้ำเป็นพoissonได้ค่อนข้างดี แต่มีแนวโน้มว่าจะแย่ เนื่องจากตัวอ่อนแมลงต่างๆ ที่บอกว่าคุณภาพของลำน้ำเป็นน้ำดีและน้ำดีมีก มีให้พบเห็นอยู่บ้าง แต่ที่เรพบกันทุกกลุ่มคือสัตว์เล็กและตัวอ่อนแมลงที่บ่งชี้คุณภาพน้ำพoisson และสัตว์ประเภทที่พบในน้ำเสีย อย่างเช่น หนอนริ้นน้ำจืดแดง

เกี่ยวกับการหาอยู่หากินของเขาเอง เพียงแต่จะต้อง
พินิจพิจารณาให้เห็นรายละเอียดชัดเจนด้วยการส่องดู
ผ่านทางแว่นขยายเท่านั้น เพื่อให้เราสามารถจำแนก
ชนิดของสัตว์แต่ละประเภทตามคุณภาพน้ำที่มันใช้ชีวิต
อาศัยอยู่ได้ จากนั้นจึงนำมาลงกราฟแท่ง แยกแยะตาม

ชนิดที่พบ แล้วอ่านค่าตามลักษณะของเส้นที่ลากผ่าน
จุดสูงสุดของกราฟ สำหรับการอ่านค่ากราฟนั้น วิธีชีวิต
และอายุที่รอบๆ สายน้ำของชาวบ้านมีความสำคัญมาก
ต่อการประเมินผลคุณภาพน้ำ เพราะชาวบ้านในหมู่บ้าน
แต่ละแห่ง คือผู้ยืนยันคุณภาพน้ำตัวจริงนั่นเอง

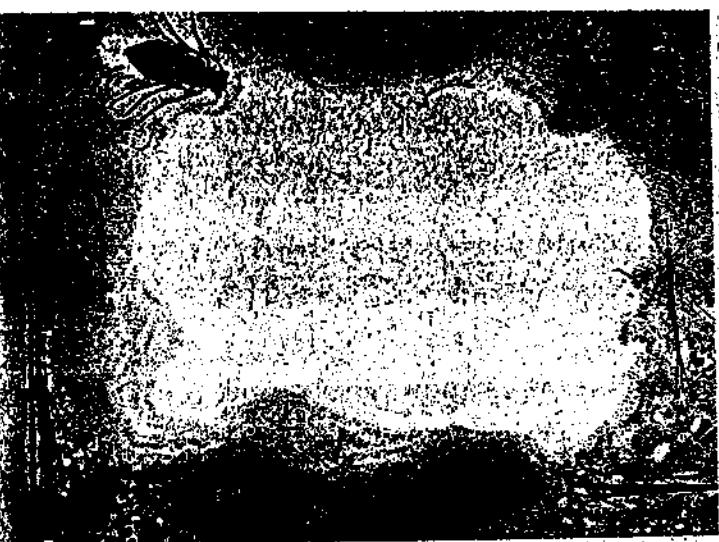
ตารางประเมินคุณภาพน้ำ บ้านห้วยผักหนาม ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๔

ชื่อยา	ชื่อยาจริง								ชื่อยาเก่า				
คุณภาพน้ำที่ สัตว์มีชีวิตอยู่	ต้องการน้ำสะอาดมาก (น้ำดื่ม)				ต้องการน้ำสะอาด (น้ำดี)				ทนน้ำสกปรกได้บ้าง (น้ำพอใช้)			ทนน้ำสกปรก ได้ดี(น้ำเสีย)	
ประเภทของ สัตว์ปิ้ง คุณภาพน้ำ	สีประจักษ์ กลุ่ม ๑	แมลงเกาะ กลุ่ม ๑	แมลงบน ผิวน้ำกลุ่ม ๑	แมลงบน ผิวน้ำกลุ่ม ๑	แมลง น้ำกลุ่ม ๑	แมลง น้ำกลุ่ม ๑	แมลง น้ำกลุ่ม ๑	แมลง น้ำกลุ่ม ๑	สีประจักษ์ (น้ำขุ่น) กลุ่ม ๒	แมลงบน ผิวน้ำกลุ่ม ๒	แมลง น้ำกลุ่ม ๒	แมลง น้ำกลุ่ม ๒	แมลง น้ำกลุ่ม ๒
๑๐													
๙													
๘													
๗													
๖													
๕													
๔													
๓													
๒													
๑													

หมายเหตุ สัตว์จพบสัตว์เล็กน้ำจืดชนิดต่างๆ น้อยมาก ที่พบก็มีกบและเต่า และไม่มีชนิดที่เรียกว่าเป็นน้ำดื่ม

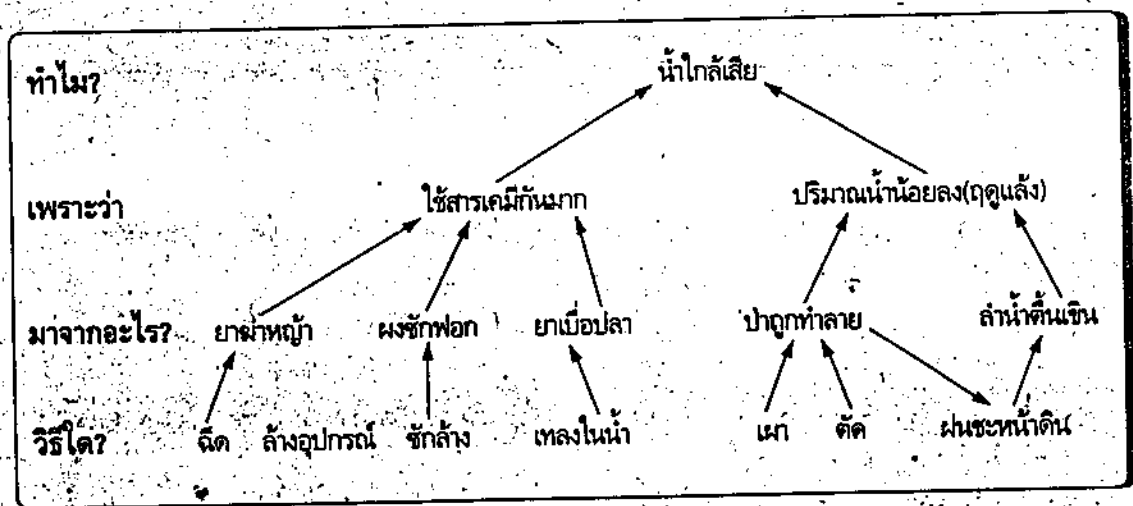
น้ำดื่ม แม้แต่กลุ่มเดียว จากการที่ทั้งต้นชาวบ้านประเมินผลว่าคุณภาพน้ำเป็น น้ำพอใช้แต่ใกล้เคียง

จากผลสรุปนี้ เราจึงเริ่มต้นตั้งคำถามเพื่อสาเหตุของปัญหาน้ำใกล้เสียที่เกิดขึ้นจริงในหมู่บ้านอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อน้ำ จนกระทั่งทำให้มันเปลี่ยนแปลงไปในทางที่แย่ลง อันที่จริงแล้ว ชาวบ้านต่างก็รู้สาเหตุเหล่านี้เป็นอย่างดี ทั้งๆ ที่รู้กันอยู่ แต่ไม่มีการลงมือแก้ไขปัญหานี้ใด ปล่อยให้เป็นอย่างนั้น อาจเป็นเพราะเขาไม่คาดคิดว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในทางแย่มากเท่าไรนัก และมองไม่เห็นว่ามันสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับใครกันอย่างไร

ต้นไม้ปัญหา วันทำเวที ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๔

หมายเหตุ แต่ละหมู่บ้านปลูกต้นไม้ปัญหาที่ต่างกัน หากแต่รากเหง้าที่ใกล้เคียงกัน

หลังจากการร่วมกันทำการสำรวจและร่วมกันคิดหาสาเหตุทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อลำน้ำแล้ว การปรากฏขึ้นของต้นไม้ปัญหา จึงมีรากเหง้าของปัญหาแตกต่างกันมากมายได้แสดงให้เห็นและเข้าใจที่มาที่ไปของยอดใบของปัญหา เราพบว่าทุกทิศทางที่ลูกศรชี้ลงไป มันบรรจบมาลงบนยอดของแผนภาพ คือ น้ำใกล้เสีย หากเราปล่อยให้รากเหล่านี้ชอนไชต่อไป ไม่เพียงแต่เรื่องน้ำเท่านั้นที่จะเป็นปัญหาหลายสิ่งก็แยกจากกันเสีย เช่น ทะเลทรายก็จะมีโอกาสเป็นได้ว่าจะเกิดขึ้นตามมาในไม่ช้า

จากการกระทำกันมีผลต่อกันเป็นลูกโซ่ กายเกี่ยวกันเป็นวัฏจักร ผลของสิ่งหนึ่งกลายเป็นเหตุของสิ่งหนึ่งแล้วย้อนกลับมาเป็นเหตุของทุกสิ่ง วนเวียนชอนไชไปไม่จบสิ้น ถึงเวลาตั้งคำถามสำหรับตัวเองและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบตัวเราแล้วหรือยัง อะไรเล่าที่เราทำได้เพื่อช่วยเหลือและรักษาลำน้ำที่เรากำลังใช้อยู่หรือไม่ได้ใช้แล้ว ให้กลับคืนสู่ความบริสุทธิ์สดใสเช่นวันเก่าก่อน

อีกคำถามหนึ่งจากเส้นทาง

ระยะเวลา ๘ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๕-๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๔ จากวัดป่ามหาวัน บ้านตาดรินทอง อำเภอภูเขียว ไปอำเภอแก้งคร้อ เข้าสู่อำเภอกะนครสมบูรณ์ แล้ววกกลับที่วัดป่าสันติธรรม บ้านหินเหิบ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และเดินต่อไปจนถึงสุดที่วัดภูเขาทอง บ้านท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ

รวมระยะทาง ๗๑ กิโลเมตร มากกว่า ๒๕ หมู่บ้านที่เราเดินผ่านมา ธรรมชาติแวดล้อมบนภูแล่นดากำลังเปลี่ยนแปลงจนส่งผลให้ลำปะทาวป่วยไข้ คณะธรรมยาตราซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุ สามเณร แม่ชี และฆราวาสจากต่างแดนกว่าหลายชีวิตมาร่วมกันเดิน ถ้าว้าเข้ามารับอาสาเป็นปากเสียงแทนลำปะทาว เพื่อรับรู้ความทุกข์ยากและช่วยกันคิดหาทางแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง

แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้และลุ่มน้ำ

สัญลักษณ์

ลำปะทาวบนเทือกเขาภูแล่นดาก

- ป่าดงดิบ
- ป่าเบญจพรรณ
- ป่าเต็งรัง
- สวนป่า
- พื้นที่เกษตรกรรม
- อ่างเก็บน้ำ
- ลำน้ำ
- ถนนลาดยาง
- ถนนลูกรัง
- หมู่บ้าน
- วัด
- โรงเรียน

มาตราส่วน
1:250000

แผนที่แสดงพื้นที่ป่าไม้และลุ่มน้ำลำปะทาวบนเทือกเขาภูแล่นดาก

๓๐ ฉบับที่ ๓๒ มีนาคม-เมษายน ๒๕๔๔

ธรรมยาตราเป็นการเดินไปกับธรรมชาติแวดล้อมด้วยจิตใจสงบ เป็นสุข และมีสติอยู่กับการเดิน มันจึงเป็นการเดินอย่างปราศจากจุดมุ่งหมาย แต่ละก้าวที่เราเดินจบลง มันจะกลับมาอยู่ที่ความใส่ใจต่อการเดินเพิ่มขึ้นสาระสำคัญของความใส่ใจอยู่ที่การกำหนดรู้ในขณะที่กำลังเดินและคอยสังเกตพฤติกรรมภายในใจในขณะเดียวกันก็รับรู้ความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เกิดขึ้นดำเนินไปและจบลง เห็นเหตุที่มาและเหตุที่ไปของสิ่งนั้นด้วยจิตใจปล่อยวาง

ก่อนขบวนออกเดินทุกเช้า เราจะยืนสงบนิ่งและเปล่งคำภาวนาแผ่เมตตาให้สรรพชีวิต เป็นคำภาวนาเดิมที่เรากล่าวเมื่อธรรมยัตราครั้งแรก

ทุกย่างก้าวในวันนี้

เราจะเดินด้วยความสงบ อย่างมีสติ

เพื่อสันติสุขในใจเรา

และเพื่อเปิดใจรับรู้ทุกข์สุข ของสรรพชีวิต

ขอให้ทุกชีวิตเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน

อยู่อย่างบรรสานสอดคล้อง

ด้วยเมตตาต่อกัน

ขอให้ความบริสุทธิ์สถิตใส

จงคืนสู่ลำปะทาว

อย่างยั่งยืนยาวนานตลอดกาล

ในยามบ่ายขณะที่เรากำลังเดินอยู่..... ที่จุดพักข้างหน้าสำหรับพักค้างคืน ทุกวันจะมีการสารัตถ์ประกอบเอกสารบรรยายสรรพคุณและวิธีการทำน้ำหมักชีวภาพให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้าน พร้อมด้วยการแจกน้ำหมักซึ่งหมักได้ที่แล้วให้ชาวบ้านมาตวงใส่ขวดเอาไปทดลองใช้ มีชาวบ้านให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก

ด้วยน้ำหมักชีวภาพนี้ น่าจะเป็นตัวเลือกหนึ่งสำหรับชาวบ้านผู้ขาดแคลนทุนรอนและรู้ซึ่งถึงพิษภัยจากสารเคมีที่ใช้กันอยู่แวดล้อมตัวเรา เรามุ่งหวังให้ทางเลือกนี้กลายเป็นทางออกหนึ่งที่ยั่งยืน ตราบนานเท่าที่เรายัง

สองตุ๊กตวลูกไม้จืดที่บ้านท่าทางเกวียน

ขณะกำลังรอลงตุ๊กตวลูกไม้จืดที่ละกลุ่มที่บ้านห้วยผกนนาม

ตั้งคำถามวนเวียนอยู่ที่ความยากจน, หนี้สิน และความรู้สึกไม่ปลอดภัย เมื่อใช้สารเคมีซึ่งมีผลตกค้างที่เป็นอันตราย

ในบางเส้นทางเราพบ มีการทำฟาร์มเลี้ยงไก่ อยู่สองข้างทางเป็นแนวยาว ซึ่งมันได้ส่งกลิ่นอันไม่น่าพิสมัยนัก ไชยมาพร้อมกับฝูงแมลงวันมากมายบินส่งเสียงรบกวน ได้ต่อมเราแต่ละคน เกาะติดเสื้อผ้าไปด้วยกัน ไปรบนจนสุดชุมชนแล้วเริ่มเลี้ยงไก่

เรามีเส้นทางเก่า อยู่ทางซ้าย จีระศักดิ์ เดินขึ้นเขาไปช่วยกัน เส้นทางเหล่านี้ทอดยาวเหนือเหือกเขา ลมพัดมามองเห็นชุมชนแออัดล้อมลำปะทาวที่อยู่เบื้องล่าง เราเดินไปทางนั้นด้วยความรู้สึกปลอดภัยประหลาด แม้ว่าจะระยะทางยาวไกลหากเทียบกับวันอื่น อีกทั้งหนทางอันตรายยังคงยิ่งเต็มไปด้วยฝุ่นแดงฟุ้งกระจาย แต่เมื่อเท้าก้าวพร้อมเพรียงกับใจ อย่างผสมผสานกลมกลืนกับเสียงกลอง การเดินบนเขาเช่นนี้กลับมีจังหวะสม่ำเสมอได้เรื่อยๆ อย่างไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยกับทางสายนี้ที่เราไม่เคยเลือกเดินมาก่อนเลย

เมื่อธันวาคมปี๒๕๔๓ มีคนหลายคนที่ไม่สามารถก้าวเดินให้อยู่ใน แถวแนวเดียวกับเพื่อนร่วมทางอื่นๆ ได้ บางทีอาจเป็นเพราะเราได้ยินเสียงกลองที่ต่างออกไป

เมื่อเราปล่อยให้เขาเดินไปตามเสียงที่เขาได้ยิน ไม่ว่ามันจะมีจังหวะจะโคนอย่างไร หรือไม่ว่าจังหวะก้าวเท้าของเขาจะทิ้งไว้เป็นร่องรอยอันใด ทิวแกวยาวที่เราเดินตามกันไป จะเปิดโอกาสให้เราและเราสามารถมองเห็นรอยเท้าของกันและกัน รอยเท้าซึ่งจารึกร่องรอยแห่งความทุกข์ยาก อันนั้นที่เราต่างฝากไว้บนหนทางร่วมกัน ขณะที่เดินผ่านไป ก่อให้เกิดการเดินทางเป็นแถวเป็นแนวทางเดียวกันมากขึ้น

การสามารถมองเห็นร่องรอยแห่งความทุกข์ยาก ทำให้เราเข้าใจกันและกัน เปรียบดังการใช้แว่นขยายส่องดูตัวอ่อนแมลงและสัตว์เล็กๆ ที่ปรากฏอยู่ในน้ำ ซึ่งเรานำมันมาจากลำปะทาว หน้าทีของเราคือการทำความเข้าใจ สิ่งมีชีวิตตัวน้อยเหล่านี้ว่ามันกำลังบอกความทุกข์แก่เราว่าเป็นอย่างไร เจกเช่นเราใส่ใจรับฟังความทุกข์ของผู้คนรอบข้างและตัวเราเอง ซึ่งทั้งหมดเป็นความทุกข์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไม่สามารถแบ่งแยกได้ เพราะว่ามันเป็นเหตุและผลในกันและกัน ว่ายานเวียนเป็นวัฏจักรในธรรมชาติหนึ่งเดียวกัน และร่วมเดินไปบนหนทางเดียวกัน ด้วยว่าเส้นทางสายนี้คือสัญลักษณ์ของคำถามอันเป็นตัวกำหนดทิศทางของการเดินทางภายในโลกของจิตใจและธรรมชาติแวดล้อมเราทุกคน ☺

ภาพประกอบโดย วิชัย นาคหัว

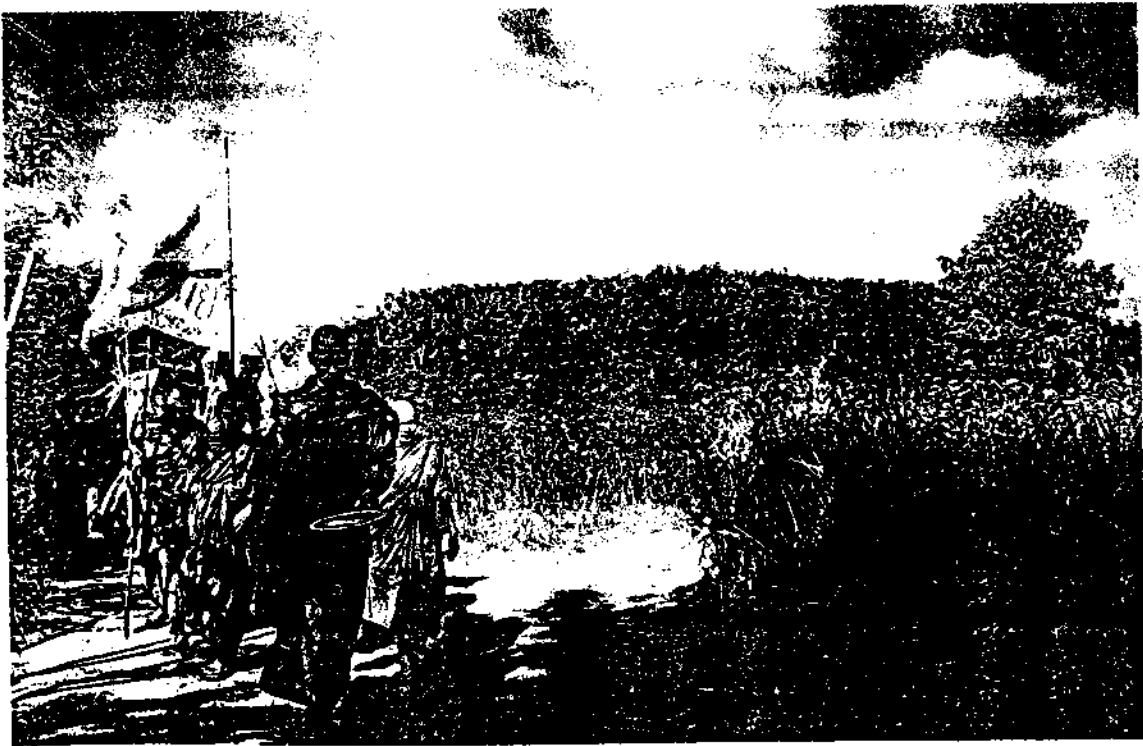
สีส้มจากฟากฟ้า

ทุกครั้งที่มีฝนเม็ดใหญ่ตกลงมาในทุ่งนา เป็ดก็ออกมาไล่ไล่ไล่ตามกินไม่ยอมให้ใครมาแย่ง ถ้าบ้านไม่ได้ปลูกต้นไม้อะไรตามคันนาทางที่เจอก็ได้ เป็ดก็มักจะย่อยสลายและกลายเป็นปุ๋ยในดิน

ธรมยาตราฟื้นชีวิตลำปะทาว

เพื่อชีวิต ‘ภายนอก’ และ ‘ภายใน’ ที่สมดุล

“...ธรมยาตราจึงขอเป็นตัวแทนให้ธรรมชาติ
มาบอกเล่าความจำเป็นให้สำนึก จะจุดไฟเผาป่าต้องสำรวจระวัง
ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงห้วยบึง บอกคนอื่นไม่ให้ทำ
และหาวิธีไม่ให้เขาทำ...”

พระไพศาล วิสาโล
นำสาว 'ซันโต' ก่อนเริ่มขบวน

บวนสี่เหลียงซันของพระ
ภิกษุประมาณ 10 รูป ขบวนธรรมจักรเดิน
นำหน้า ตามด้วยญาติโยมที่มีทั้งชาวไทย
จากต่างถิ่นและชาวต่างประเทศ
เด็กนักเรียนและชาวบ้านในทุกหมู่บ้านที่
ขบวนเดินผ่านถือป้ายผ้าใบระบายสีลัน
สไลเดินฝ่าเปลวแดดไปบนถนนลูกรังที่
คละคลุ้งไปด้วยผงฝุ่นทุกก้าวที่ฝ่าเท้าย่าง
ผ่าน ผ่านภูเขาหัวโล้นลูกแล้วลูกเล่า
ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ดงหนุ่ยคาและ
สาบเสือที่แซมด้วยดินสีอิฐ จากหมู่บ้าน
หนึ่งสู่อีกหมู่บ้านหนึ่งเหมือนไม่รู้จัก
เหน็ดเหนื่อย ทั้ง ๆ ที่แทบจะไม่มีไม้ใหญ่
ให้ร่มเงาเลย

นี่คือขบวนธรรมยาตราเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ ลุ่มน้ำลำปะทาว ครั้งที่ 2
ที่เริ่มต้นจากต้นน้ำลำปะทาว ที่คนใน
พื้นที่เรียกกันว่า 'ภูหลง' ซึ่งเป็นพื้นที่
สีเขียวที่หลงเหลืออันน้อยนิดท่ามกลาง
เทือกเขาภูแล่นคาอันกว้างใหญ่ไพศาลกิน
พื้นที่ประมาณ 5 - 6 หมื่นไร่
ครอบคลุมอำเภอแก้งคร้อ, อำเภอภูเขียว,
อำเภอกะหรดสมบูรณ์ และอำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ เดินไปตามหมู่บ้านปลายน้ำ
สิ้นสุดที่ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้ง
คร้อ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชน
ขนาดใหญ่และเป็นชุมชนแรก ๆ ของ
เทือกเขานี้ รวมระยะทางเดินทั้งสิ้น
71 กิโลเมตร ใช้เวลา 7 วัน

"เลือดเนื้อชีวิตของเรามาจากที่นี่
เราจึงเป็นตัวแทนบอกให้พี่น้องช่วยรักษา
ป่าไม้ ดินน้ำ และแผ่นดิน ตอนนี้ป่าไม้
ร่อยให้ ลำปะทาวเสียใจ แผ่นดินเจ็บป่วย
เพราะป่าถูกคนเผา แม่น้ำถูกสารพิษ
สกปรกโสโครก แผ่นดินถูกสารพิษจนเป็น
หินไปหมด เราฆ่าหญ้าแต่ดินก็ตายไปด้วย
ดินตายเป็นทะเลเหิน มองไปรอบ ๆ จะมี
แต่สีแดงของหิน ถ่าน้ำ ดิน ป่าไม้พูดได้ก็
คงจะร้องไห้ทั่วกัน ตอนนี้ไม่ต้องมีใคร
มาแล้ว เราก็ต้องหอบลูกทุ่งหลานไปหากิน

ต่างถิ่น...ธรรมยาตราจึงขอเป็นตัวแทนให้
ธรรมชาติ มาบอกเล่าความจำเป็นให้
สำนึก จะจุดไฟเผาป่าต้องสำรวจจะวัง
ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงห้วยบึง บอกคนอื่นไม่ให้
ให้ทำ และหาวิธีไม่ให้เขาทำ" คำกล่าว
ของพระไพศาล วิสาโล หนึ่งในผู้ริเริ่ม
ธรรมยาตราขบวนนี้มาตั้งแต่ปีที่แล้ว และ
ยังคงดำเนินการอย่างแข็งขันในปีนี้
เป็นจุดการบอกเล่าถึง 'ที่มา' และ 'ที่ไป'
ของโครงการนี้เป็นอย่างดี

วีตรปฏิบัติของผู้ร่วมขบวน
ธรรมยาตราก็คือ ทุกวันก่อนตะวันตกจะ
เย็นมหน้ามาทักทายผืนโลก ทั้งพระและ
ฆราวาสจะต้องตื่นขึ้นมากำวัตรเช้าและ
นั่งสมาธิ หลังเสร็จสิ้นจากมือเช้าที่ชาว
บ้านนำมาทำบุญที่วัด พระจะแสดงธรรม
เกี่ยวกับลุ่มน้ำลำปะทาว ซึ่งเนื้อหาสาระ
ของธรรมะก็คือการรณรงค์ให้ชาวบ้าน
ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ตน
กำลังเผชิญอยู่และกระตุ้นให้ชาวบ้าน
เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

9 นาฬิกา เคลื่อนขบวน
ท่ามกลางแดดที่เริ่มจัด เดินอย่างเจิบ
สงบไปตามจังหวะกลองไปตามถนนสีอิฐ
ผ่านนา สองข้างทางเต็มไปด้วยที่ดิน
ว่างเปล่าสีอ่อนแกมไม่ต่างจากสีถนน
มากนัก บ้างรกร้าง บ้างเป็นป่าอ้อย
บ้างเป็นป่ามัน และเห็นสวนปาล์มคาลิปดัส
ไกลลิบออกไปเป็นระยะ เป้าหมายคือวัด
ในหมู่บ้านถัด หยุดพักเพื่อฉันเพลอาหาร
ที่ชาวบ้านนำมาถวายและทำกิจกรรม
สำรวจเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำ
เปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำที่คณะธรรม
ยาตราได้มาตรวจเมื่อปีที่แล้ว ส่วนในช่วง
ค่ำหลังจากทำวัตรเย็นก็จะมีการจัดเวที
ชาวบ้านเพื่อนำเสนอและแลกเปลี่ยน
ปัญหาของชุมชนระหว่างผู้มาเยือน
ต่างถิ่นกับคนในท้องถิ่น

ด้วยวิธีการเดินแบบธรรมยาตรา
เพื่อศึกษาทั้งธรรมชาติรอบกายและ
ธรรมชาติภายในของผู้เดินนี้เอง

ฉันทะ

พระไพศาลเชื่อว่าเกิดประโยชน์คือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ 'ภายนอก' กับ 'ภายใน' ทั้งของ 'คนทางโลก' และ 'คนทางธรรม' เข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องกลมกลืน เนื่องด้วยปณิธานที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมก็ทำแต่เรื่องภายนอก สัมผัสชีวิตภายในของตัวเอง จึงเกิดความทุกข์ ความเห็นแก่ตัว และทำเพื่อตัวเองโดยไม่รู้ตัว ส่วนพวกที่ศึกษาธรรมชาติด้านนอก เช่น นักปฏิบัติธรรม ก็ไม่ใส่ใจกับธรรมชาติภายนอก สนใจแต่โลกรอบ ๆ ภูมิ เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างมีตัวตน ขาดสำนึกต่อส่วนรวม หากมุ่งไปทางใดทางหนึ่งก็จะเป็นการดำเนินชีวิตที่ขาดน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต

ทหากสืบย้อนประวัติศาสตร์กลับไปเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้วจะพบว่าชะตากรรมของป่าในเทือกเขาภูแล่นช้างก็ไม่ได้แตกต่างไปจากชะตากรรมของป่าผืนสำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทย นั่นคือถูกนโยบายของรัฐด้วยการให้เอกชนสัมปทานทำไม้ย้ายจากป่าสมบูรณ์ไปเป็นป่าเสื่อมโทรม และเมื่อไม้ใหญ่หมดป่าก็จะมีคนบุกเบิกที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวตามนโยบายส่งออกของรัฐบาลเข้ามาแทนที่

นายทุนจากจังหวัดชัยภูมิเข้ามาสัมปทานป่าผืนนี้เมื่อปี 2492 และทำให้ป่าเปลี่ยนสภาพในเวลาไม่ถึง 10 ปี และเริ่มมีการตั้งชุมชนทางการเกษตรตั้งแต่ปี 2514 เป็นต้นมา

"สมัยก่อนป่าเยอะ คนตัดไม้จะเลือกไม้ต้นใหญ่ใช้ขวานฟันไม่ให้ขาด แล้วปล่อยให้ล้มเป็นกระดานโดมิโน ไม่ล้มลงมาเรียงเป็นลูกกระนาค เสียงดังนานหลายนาทีก่อนจะเงียบ 20 ปีที่แล้ว หลวงพ่อมาอยู่ที่นี้ใหม่ ๆ ไปอาบเถ้ายังมีวางลงมากเล่นด้วย ต้องเอาเถ้าตั้งแค่ข้างลำน้ำเลย เพราะอากาศเย็นมาก" หลวงพ่อคำเขียนแห่งวัดภูเขาทอง 'ลูกสาวบะหวา' ที่เฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มาหลายสิบปี และเป็นผู้เริ่มนำแนวคิดธรรมมาดราม่าปรับใช้เพื่อฟื้นฟูลำน้ำสายตั้งแต่ปีที่แล้ว ฉายภาพความอุดมสมบูรณ์ในอดีตให้เห็นได้อย่างชัดเจน และบอกเล่าถึงภาพปัจจุบันของภูแล่นช้างว่า

"ตอนนั้นภูเขาหลายลูกเป็นภูเขาหัวโล้น สมัยก่อนทำข้าวโพดและมันได้ แต่เดี๋ยวนี้ดินเดิมไปหมด ขนาดปลูกมันสำปะหลังยังต้องใส่ปุ๋ย เมื่อ 10 ปีที่แล้วมีผายขนาดเล็กเกิดขึ้น ชาวบ้านก็หันมาเลี้ยงปลาระยะสั้นในอ่างน้ำ ต่ออายุไปได้ แต่ตอนนี้ปลาเริ่มเป็นโรคและไม่ได้ขนาดที่ต้องการ คนก็หันไปปลูกอ้อย แต่กลับซ้ำเติมยิ่งไปอีกเพราะใช้ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า พื้นที่ 5 - 6 ไร่มันไร่เหลือป่าเพียงแค่วัดป่าสุคะโต ภูกลาง ภูหลงเท่านั้น ไปเที่ยววัดริมอีกที่ที่

ยกเลิกใช้ปุ๋ยเคมี มาทำปุ๋ยหมักกับแกลบ

อุทยานแห่งชาติคาดโตน เป็นความเปลี่ยนแปลงที่น่าเศร้า"

แม้แต่ผลจากกิจกรรม 'นักสืบสายน้ำ' ซึ่งเป็นศาสตร์ตรวจสอบคุณภาพน้ำโดยวัดจากประเภทของสัตว์ที่อยู่ในน้ำ จิตที่แต่ละชนิดมีความต้องการใช้ออกซิเจนต่างกันแล้วนำมาตีความคุณภาพน้ำก็ปรากฏให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า แม่น้ำสาปะทาวที่เป็นแม่น้ำสาขาที่จะไหลลงสู่แม่น้ำฮิ แม่น้ำสายหลักสายหนึ่งของอีสานสายนี้อยู่ในสภาพดีแต่ในอนาคตมีแนวโน้มว่าจะแย่ และเมื่อเปรียบเทียบคุณภาพน้ำเมื่อปีที่แล้ว

ชาวบ้านช่วยกันจับสัตว์น้ำจืดเพื่อดูคุณภาพน้ำสาปะทาว

กับปีปัจจุบัน ณ จุดเดียวกัน ก็พบว่าไม่มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

แม่สาย แก้วชัยภูมิ แห่งหมู่บ้านกุดโง้งซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากแหล่งต้นน้ำเพียง 2 หมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า เมื่อตอนอพยพเข้ามาที่นี่ในปี 2515 หรือประมาณ 30 ปีที่แล้วยังเห็นเห็นช้าง เสือ และหมูป่า ในลำปะทาวลึกลับมาก มีปลาอยู่ล้นน้ำมากมาย หาดหินรอบ ๆ บ้านก็อยู่ได้ แต่เดี๋ยวนี้น้ำตื้นเขิน และไม่มีใครกล้าดื่มในน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน ก็เพราะรู้ดีว่าเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียมหาศาลที่ไหลมาจากหมู่บ้านที่อยู่สูงขึ้นไป จึงไม่น่าสงสัยเลยว่า เหตุใดหมู่บ้านที่อยู่ท้ายน้ำ เช่น หมู่บ้าน

ท่ามะไฟหวานจึงมีปัญหาน้ำเสีย 2 ผัง ลำน้ำมีแต่คราบสกปรกสีเหลืองเหม็น และเมื่อตรวจหาสิ่งมีชีวิตในน้ำจะพบแต่สิ่งมีชีวิตที่ย่อยให้เห็นว่าสภาพน้ำคุณภาพต่ำ เช่นตัวหนอน เป็นต้น

"ป้องกันไม่ได้ มีแต่คนทำลาย ทำไร่ ตัดไม้มาปลูกบ้านแบบไม่มีบ้านเลขที่ แล้วขายหลังละ 2 - 3 หมื่น" แม่จันจากหมู่บ้านท่าเว่อ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้น ๆ ของลำปะทาวกล่าวอย่างสิ้นหวัง คล้ายจะบอกกลาย ๆ ว่า แม้คำตอบจะอยู่ที่หมู่บ้าน...แต่ก็เป็นคำตอบที่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหามากนัก

ใ้

พบทุกหมู่บ้านที่อบบวรธรรม ยাত্রาเดินผ่านเย็บเหงาเหมือนหมู่บ้านร้าง บางวัดที่ทางคณะเข้าพักไม่มีพระจำวัด มีเพียงเด็กเล็กและผู้เฒ่าที่ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงไม่กี่คนออกมาต้อนรับและร่วมกิจกรรม ส่วนคนหนุ่มสาวต่างติดภารกิจออกไปค้าขายทั้งในเขตหมู่บ้านของตนเองและต่างถิ่นกันหมด

พิสูจน์คำกล่าวของพระไพศาลที่ว่า เมื่อดิน น้ำ และป่าไม้ตาย ไม่ต้องมีใครมาไล่ ก็ต้องหอบลูกจูงหลานไปหากินต่างถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่ถึงกระนั้น 'หยดน้ำเล็ก ๆ กลางทะเลทรายอันกว้างใหญ่' ในนามของธรรมยাত্রายังพยายามลงบนเทือกเขาภูแล่นคาอย่างมีความหวัง พระภิกษุ คนต่างถิ่น และชาวต่างประเทศที่เดินทางมาหลายร้อยหลายพันกิโลเชื่อว่า ความตั้งใจของพวกเขาจะช่วยกระตุ้นให้คนในพื้นที่หันกลับมาทำให้อุบลแล่นคามีสืบชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง

เพียงแค่เริ่มจากการคืนตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายชาวบ้านในพื้นที่ และนำไปสู่การหาทางแก้ปัญหา เสมือนหยดน้ำเล็ก ๆ ที่รวมตัวเป็นสายน้ำที่ทรงพลัง

2. 6. 95.

- 10000 →
- 10000 → 1000000 / 1000000000
- 1000000000 (1000000000 - 1000000000) 1000000000
- 1000000000
- 1000000000 (1000000000)

ព្រះបាទ ព្រះ

จัดรายการ พิเศษ.

 → จุดตัด
 →

วิธีการใช้คอมพิวเตอร์ในการเขียน

* การเขียน → ฉาก 2 ฉาก

โปรแกรม " ทำ " "

การทบทวน 151 การทบทวน 152 การทบทวน

งานทำ 1. เขียน ทำ ทำ ทำ / ทำ

2. เขียน ทำ → ทำ

3. เขียน ทำ → ทำ (ทำ)

4. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

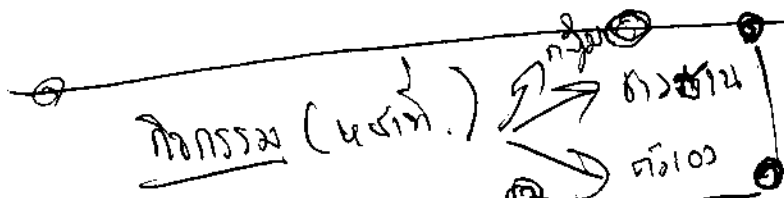
5. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

6. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ ทำ

7. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ ทำ

การเขียน

ทำ

การเขียน (ทำ)

การเขียน

การทบทวน

การเขียน

การทบทวน

1. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

2. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

3. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

4. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

5. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

6. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

7. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

8. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

9. เขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

การเขียน - การทบทวน ทำ

การเขียน ทำ ทำ ทำ ทำ

การเขียน

① Kij. 1. ๓๖๓๖

๒. ๓๖๓๖

๓. ๓๖๓๖

๔. ๓๖๓๖

๕. ๓๖๓๖

๓๖๓๖. ๓๖๓๖.
๓๖๓๖. ๓๖๓๖.

(๓๖๓๖, ๓๖๓๖,
๓๖๓๖. ๓๖๓๖.

๓๖๓๖ ๓๖๓๖.
๓๖๓๖ ๓๖๓๖.

③

๓๖๓๖. ๓๖๓๖. ๓๖๓๖. ๓๖๓๖. ๓๖๓๖.

๑. ๓๖๓๖

๒. ๓๖๓๖

๓. ๓๖๓๖

๔. ๓๖๓๖. ๓๖๓๖.

-

-

-

-

-

②

๓๖๓๖. ๓๖๓๖.